

HỘI THẢO KHOA HỌC QUỐC TẾ GIÁO DỤC PHÁP – VIỆT CUỐI THẾ KỶ XIX ĐẾN GIỮA THẾ KỶ XX

CONFÉRENCE INTERNATIONALE
L'EDUCATION FRANCO – VIETNAMIENNE
FIN DU XIXÈ DEBUT DU XXÈ SIÈCLE

Đơn vị tài trợ
Sponsorisée par

HUẾ, 12/2020

CHƯƠNG TRÌNH – PROGRAMME

Hội thảo Quốc tế “Giáo dục Pháp - Việt cuối thế kỷ XIX đến giữa thế kỷ XX - FVE 2020”
Conférence Internationale «L'éducation franco - vietnamienne
fin du XIXè - début du XXè siècle – FVE 2020»
Huế, Việt Nam, 18-19/12/2020

Ngày thứ nhất - 18 tháng 12 năm 2020 - Premier Jour - 18 Décembre 2020	
Buổi sáng - Nhà P, Trường ĐH Sư phạm, ĐH Huế Le martin - Bâtiment P, École Normal Supérieure de Huế	
07:30-08:00	Đón tiếp đại biểu - Accueil des invités
8:00-08:45	Lễ khai mạc - Cérémonie d'ouverture
08:45-10:15	<ul style="list-style-type: none"> • Diễn giả chính 1 - Conférencier principal 1 GS Philippe Le Failler, Viện Viễn Đông Bác Cổ tại Hà Nội Prof Philippe Le Failler, École française d'Extrême-Orient à Hanoi • Diễn giả chính 2 - Conférencier principal 2 TS Trần Thị Phương Hoa, Viện Sử học Việt Nam Giáo dục Pháp – Việt và quá trình hiện đại hóa giáo dục Việt Nam Dr TRAN Thi Phuong Hoa, Institut d'Histoire du Vietnam Éducation Franco-Annamite et modernisation de l'éducation au Vietnam
10:15 – 10:30	Giải lao - Pause-café
10:15 – 12:00	Báo cáo tại các phiên chuyên đề - Présentations des sessions
12:00 – 13:30	Ăn trưa - Déjeuner
Buổi chiều - Nhà P, Trường ĐH Sư phạm, ĐH Huế L'après midi - Bâtiment P, École Normal Supérieure de Huế	
13:30 – 15:30	Báo cáo tại các phiên chuyên đề - Présentations des sessions
15:30 – 15:45	Giải lao - Pause-café
15:45 – 17:15	<ul style="list-style-type: none"> • Diễn giả chính 3 - Conférencier principal 3 (Téléconférence) GS Emmanuel Poisson, Đại học Paris VII, Cộng hòa Pháp Vai trò của Ban tu thư (Hà Nội) trong việc biên soạn sách giáo khoa bằng chữ nho (1907-1908) Prof Emmanuel, Université Paris VII Le Comité pour les livres pédagogiques (Hanoi) et son rôle dans l'élaboration des manuels en caractères chinois, période 1907-1908 • Diễn giả chính 4 - Conférencier principal 4 (Téléconférence) GS Trịnh Văn Thảo, Đại học Aix-Marseille, Pháp Chế độ giáo dục tại Việt Nam từ Nhà Nguyễn đến nhà trường Pháp Prof TRINH Van Thao, Université Aix-Marseille Le système éducatif au Vietnam, de la dynastie des Nguyễn à l'installation des écoles à la française

Buổi tối - Khách sạn Silk Path Grand Hue, 2 Lê Lợi, Huế Le soir - Hôtel Silk Path Grand Hue, 2 rue de Le Loi, Hue	
19:00 – 21:00	Dạ tiệc - Dîner
Ngày thứ hai, 19 tháng 12 năm 2020 - Deuxième Jour - 19 Décembre, 2020	
8h:30 – 11:30	Tham quan thành phố - Tour de la ville

CÁC PHIÊN CHUYÊN ĐỀ – LES SESSIONS

Ngày 18/12/2020

Phòng 1 - Hội trường chính nhà P – Salle 1 - Salle principale de bâtiment P	
Phiên 1 Session 1 10:15 – 12:00	<ol style="list-style-type: none"> Đặng Văn Chương Chính sách giáo dục của Anh đối với người Malay bản địa và Pháp đối với người Việt (cuối thế kỷ XIX – nửa đầu thế kỷ XX) – Nghiên cứu đối sánh Politiques éducatives des Anglais pour les Malaisiens indigènes et celles des Français pour les Vietnamiens (de la fin du XIXe au début du XXe siècle) – Étude comparative Trần Huyền Sâm Từ tư tưởng nữ quyền của Marie-Olympe de Gouges ở Pháp đến vấn đề giáo dục của Đạm Phương Nữ Sĩ ở Việt Nam De l'idéologie féministe de Marie-Olympe de Gouges en France à la question de l'éducation de Dam Phuong Nu Su au Vietnam Nguyễn Phương Ngọc Vấn đề giáo dục thời Pháp thuộc trong tiểu thuyết <i>Tây phương mỹ nhân</i> (1927) Question de l'éducation coloniale française dans le roman «<i>Tay phuong my ngon</i>» (1927)
Phiên 2 Session 2 13:30 – 15:30	<ol style="list-style-type: none"> Trần Đình Hằng Ảnh hưởng của Pháp tới vấn đề đào tạo nguồn nhân lực Đại Nam tại Huế đầu thế kỷ XX Influence française sur la formation des ressources humaines Dai Nam à Huế au début du XXe siècle Đỗ Trinh Huệ Di sản văn hóa và giáo dục Pháp trong văn học Việt Nam Traces de la culture et de l'éducation françaises dans la littérature vietnamienne Trương Tiến Đạt, Đỗ Tr. Thiên Sơn, Huỳnh Hải Học, Hoàng Chí Hiếu Ảnh hưởng của nền giáo dục Pháp đối với phong trào giải phóng dân tộc Việt Nam trong nửa đầu thế kỷ XX Impacts de l'éducation coloniale pour le mouvement de libération nationale du Vietnam de la première moitié du XXe siècle

Chủ đề 1 – Phòng 2 – Sujet 1 – Salle 2	
Phiên 1 Session 1 10:15 – 12:00	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lê Hoài Nam, Lê Anh Tuấn Người Pháp với quá trình xác lập nền giáo dục tây học ở Việt Nam giai đoạn 1861 – 1919 France avec processus de établi la fondation d'éducation de l'Europeau Vietnam de 1861-1919 2. Nguyễn Thanh Hùng, Đinh Thị Phương Loan Quá trình hình thành và phát triển của giáo dục Pháp - Việt ở Việt Nam trong giai đoạn từ năm 1917 - 1929 Le processus de la formation et du développement de l'éducation française - vietnam au Vietnam dans la période 1917-1929 3. Trịnh Quốc Gia, Phạm Đức Thuận Giáo dục Pháp ở Nam Kỳ (1861 - 1897) Éducation française en Cochinchine (1861 - 1897) 4. Trương Công Huỳnh Kỳ Giáo dục Pháp - Việt ở Trung Kỳ (1886 - 1945) Enseignement secondaire franco-vietnamien en Annam
Phiên 2 Session 2 13:30 – 15:30	<ol style="list-style-type: none"> 5. Dương Thị Kim Oanh, Dương Thị Thanh Hải Giáo dục Pháp - Việt ở Bắc Trung Kỳ 30 năm đầu thế kỷ XX Enseignement franco - vietnamien au nord d'Annam dans les 30 premières années du XXe siècle 6. Tống Thanh Bình, Đoàn Thị Yến, Nguyễn Minh Tuấn Giáo dục các tỉnh miền núi phía bắc Việt Nam thời Pháp thuộc Éducation sous la colonie française dans les provinces montagneuses au nord du Vietnam 7. Lê Văn Tuấn, Lê Văn Trường An Hệ thống giáo dục Pháp – Việt ở Khánh Hòa (1887-1954) Système de l'éducation franco-vietnamienne à Khánh Hòa 8. Lê Quang Cần Giáo dục Pháp - Việt ở Đồng Nai cuối thế kỷ XIX đến giữa thế kỷ XX và hiện nay L'éducation franco-vietnamienne dans la province de Đông Nai (Cochinchine), période fin du XIXe - milieu du XXe siècle et aujourd'hui 9. Nguyễn Hữu Phúc Cải cách giáo dục của Pháp tại Việt Nam và Hà Lan ở Indonesia thời thuộc địa: những điểm tương đồng Politiques éducatives des anglais pour les malaisiens indigènes et celles des français pour les vietnamiens (de la fin du xixe au début du xxe siècle) – étude comparative 10. Đặng Văn Chương, Bae Anna Cải cách giáo dục ở Việt Nam và Hàn Quốc vào nửa đầu thế kỷ XX Réformes de l'éducation au Vietnam et en Corée du Sud au cours de la première moitié du XXe siècle

Chủ đề 2 – Phòng 3 – Sujet 2 – Salle 3	
Phiên 1 Session 1 10:15 – 12:00	<p>1. Đỗ Mạnh Hùng, Đặng Xuân Bắc Tổ chức quản lý giáo dục ở Việt Nam giai đoạn 1918-1945 La gestion du système éducatif au Vietnam durant la période 1918-1945</p> <p>2. Lê Thị Hoài Thanh Bậc tiểu học trong chương trình giáo dục phổ thông Pháp-Việt (1864-1945) Enseignement primaire dans l'éducation générale Franco - Annamite (1864-1945)</p> <p>3. Trần Thị Hải Lê, Nguyễn Thành Nhân Chương trình giáo dục trung học Pháp - Việt Curriculum dans l'enseignement secondaire Franco – Annamite</p> <p>4. Hoàng Thị Thắm Hệ thống giáo dục cao đẳng chuyên nghiệp và đại học ở Việt Nam thời Pháp thuộc Système des colleges professionnels et des universités au Vietnam pendant la période coloniale française</p>
Phiên 2 Session 2 13:30 – 15:30	<p>5. Lê Thị Bích Loan, Nguyễn Võ Đăng Khoa, Nguyễn Võ Minh Hòa Hoạt động giảng dạy của trường Collège de Mytho giai đoạn 1879-1945 Création et fonctionnement du Collège de Mytho (période 1879-1945)</p> <p>6. Nguyễn Tất Thắng, Lê Văn Thuật, Nguyễn Anh Tuấn Sự ra đời của trường Quốc Học Huế và vai trò của trường trong nền giáo dục Pháp – Việt thời cận đại La création du lycée Quốc Học à Huê et le rôle de celui-ci dans le système éducatif franco-vietnamien moderne</p> <p>7. Nguyễn Đức Cương Môn Lịch sử trong chương trình giáo dục trung học Pháp – Việt Matière d'Histoire dans l'enseignement secondaire franco-vietnamien</p> <p>8. Hoàng Bá Thịnh, Đoàn Thị Thanh Huyền Bất bình đẳng giới trong giáo dục thời kỳ Pháp – Việt: khác biệt giữa Nam Kỳ, Trung Kỳ và Bắc Kỳ Inégalité entre les sexes dans l'éducation à la période franco-vietnamienne: la différence entre la Cochinchine, l'Annam et le Tonkin</p> <p>9. Thích Nữ Hiền Nguyên Giáo dục Pháp - Việt đầu thế kỷ XX và những nhân vật nữ tiêu biểu thời Tây học Éducation franco-vietnamienne au début du XXe siècle et personnages féminins typiques des écoles occidentales</p> <p>10. Hoàng Bá Thịnh, Hoàng Nguyễn Tử Khiêm Hai nữ trí thức với bình đẳng giới ở Việt Nam Deux intellectuelles féminines et égalité des sexes au Vietnam</p> <p>11. Phan Thị Thanh Thúy, Nguyễn Minh Phương Đóng góp của tác phẩm “Chuyến đi Bắc Kỳ năm Ất Hợi” đối với văn xuôi quốc ngữ thế kỷ XIX Contributions du recit “Voyage au Tonkin en 1876” au développement de la littérature vietnamienne au XIXe siècle</p>

	<p>12. Đoàn Nguyễn Thùy Trang Vấn đề quốc văn trong nền giáo dục Pháp - Việt ở Việt Nam đầu thế kỷ XX (trường hợp trên Nam Phong Tạp chí) La littérature vietnamienne dans l'enseignement franco - vietnamien au Vietnam au debut du XXème siecle (exemple du magazine Nam Phong)</p> <p>13. Trần Văn Phương, Nguyễn Lê Đức Anh Nhận thức về vấn đề giáo dục kỹ năng sống cho học sinh trong nền giáo dục Pháp – Việt thế kỉ XX qua tác phẩm Gia đình giáo dục và Kim chỉ nam cho học sinh Sensibilisation des étudiants du Vietnam à la problématique de l'éducation aux compétences de la vie courante au cours de la première moitié du XXe siècle à travers les travaux de “Gia đình giáo dục” (L'éducation familiale) et “Kim chỉ nam cho học sinh” (Guide pour les étudiants)</p> <p>14. Đỗ Hoàng Sơn, Nguyễn Minh Đại Sự phát triển của nền giáo dục y tế Pháp - Việt nửa đầu thế kỉ XX Développement de l'enseignement de la médecine au Vietnam à la première moitié du XXe siècle sous la colonie française</p> <p>15. Lê Thị Thu Hiền, Phạm Thị Hải Chính sách đào tạo giáo viên ở Việt Nam thời Pháp thuộc (từ 1906-1930) Politiques de formation des enseignants au Vietnam sous la colonie française (de 1906 à 1930)</p>
Chủ đề 3 – Phòng 4 – Sujet 3 – Salle 4	
<p>Phiên 1 Session 1 10:15 – 12:00</p>	<p>1. Phạm Văn Hồ Chính sách giáo dục của chính quyền thuộc địa Pháp và sự hình thành đội ngũ trí thức tây học ở Việt Nam Politique éducative du gouvernement colonial français et formation d'un contingent d'intellectuels occidentaux au Vietnam</p> <p>2. Nguyễn Quang Huy Lịch sử và mỹ thuật thánh địa Mỹ Sơn qua bộ đặc họa của H.Parmentier Aspects historiques et esthétiques du sanctuaire de My Son dans les inventaires de Henri Parmentier</p> <p>3. Nguyễn Văn Gia Thụy Nguyễn An Ninh – trí thức tân học Nam Kỳ và sự hội nhập văn hóa, giáo dục dân tộc với thế giới Nguyen An Ninh – nouveau intellectuel Cochinchinois et l'intégration culturelle, éducative nationale au monde entier</p> <p>4. Thích Chánh Đức Cư sĩ Lê Đình Thám với vấn đề tiếp biến giáo dục Pháp – Việt trong phong trào chấn hưng Phật giáo – một hướng đi mới hài hòa giữa Cựu học và Tân học Le lettré bouddhiste Le Dinh Tham et le problème d'acculturation au sein du système éducatif franco-vietnamien: renouveau du bouddhisme et harmonisation des écoles ancienne et moderne</p>

<p>Phiên 2 Session 2 13:30 – 15:30</p>	<p>5. Ngô Thị Thanh Tâm Báo Tiếng dân (1927-1943) với vấn đề giáo dục Nho học Journal “Tieng Dan” (1927-1943) avec l’éducation confucéenne</p> <p>6. Nguyễn Thị Tâm Hạnh Đạm Phương Nữ Sĩ và đường lối giáo dục gia đình mang tinh thần Việt – Pháp Dam Phuong Nu Su et ses politiques de l’éducation familiale à lesprit franco-vietnamien</p> <p>7. Chu Đình Kiên, Nguyễn Thị Ngọc Hân, Thái Khắc Hoàng Long Văn hóa huế qua hồi ký Souvenirs de Hué (Cochinchine) của Michel Đức Chaigneau Culture de Hué à travers les mémoires souvenirs de Hué (Cochinchine) de Michel Duc Chaigneau</p> <p>8. Lê Văn Thuật, Nguyễn Mạnh Quyền Ảnh hưởng của giáo dục Pháp đến tư tưởng về quyền độc lập, tự do của Hồ Chí Minh Impacts de l’éducation française sur les pensées relatives aux droits d’indépendance et de liberté de Hồ Chi Minh</p> <p>9. Đỗ Xuân Giang, Nguyễn Lê Đức Anh Ảnh hưởng tích cực của nền giáo dục Pháp – Việt tới tầng lớp trí thức cách mạng Việt Nam trong thế kỉ XX (khảo sát trường hợp Trần Văn Giàu) L’effet positif du système éducatif vietnamien-france sur les intellectuels révolutionnaires vietnamiens au 20e siècle (par les affaires Tran Van Giau)</p>
--	--

GIÁO DỤC CÁC TỈNH MIỀN NÚI PHÍA BẮC VIỆT NAM THỜI PHÁP THUỘC

TÔNG THANH BÌNH¹

²ĐOÀN THỊ YẾN, ²NGUYỄN MINH TUẤN

¹Trường Đại học Tây Bắc

²Trường Đại học Khoa học - Đại học Thái Nguyên

Tóm tắt: Thời Pháp thuộc, chính quyền thực dân đã áp dụng một số chính sách về giáo dục cho các tỉnh miền núi nhằm phục vụ công cuộc cai trị và khai thác thuộc địa. Tại các tỉnh miền núi Bắc Kỳ, giáo dục đã thay đổi và tác động phần nào tới kinh tế, xã hội song cũng tồn tại nhiều hạn chế. Bài viết đề cập đến thực trạng giáo dục ở một số tỉnh thuộc khu vực Đông Bắc và Tây Bắc Việt Nam dưới sự cai trị của thực dân Pháp. Từ đó đánh giá về nền giáo dục của khu vực này cách đây một thế kỷ.

Từ khóa: Giáo dục Pháp - Việt, Pháp thuộc, miền núi phía Bắc Việt Nam.

ÉDUCATION SOUS LA COLONIE FRANÇAISE DANS LES PROVINCES MONTAGNEUSES AU NORD DU VIETNAM

TONG THANH BINH

DOAN THI YEN, NGUYEN MINH TUAN

Résumé: Durant sa colonie au Vietnam, la France a mis en place quelques politiques éducatives dans les provinces montagneuses afin de former du personnel au service de sa domination et son exploitation. Dans les provinces montagneuses du Tonkin, l'éducation a contribué à changer leur visage économique et social. Pourtant, à côté des bienfaits, il existait aussi de nombreuses limites. Cet article dresse ainsi un état de lieux de l'éducation dans certaines provinces du Nord-Est et du Nord-Ouest du Vietnam sous le protectorat français et en déduit ensuite des évaluations sur l'éducation dans cette région il y a un siècle.

Mots clés: Éducation franco-annamite, colonie française, régions montagneuses au Nord du Vietnam.

GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT Ở ĐỒNG NAI TỪ CUỐI THẾ KỶ XIX, ĐẾN GIỮA THẾ KỶ XX VÀ HIỆN NAY

LÊ QUANG CÂN

Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Đồng Nai

Tóm tắt: Đồng Nai nói riêng, Nam Bộ nói chung sớm tiếp thu văn hóa, giáo dục của Pháp nhất cả nước. Từ cuối thế kỷ XIX đến giữa thế kỷ XX, giáo dục Pháp - Việt được định hình, phát triển, làm thay đổi văn hóa xã hội đương thời ở nước ta. Những kết quả văn hóa, giáo dục của Pháp sau khi thâm nhập vào Việt Nam nói chung, Đồng Nai nói riêng như làn gió mới, làm thay đổi tư duy, cảm xúc, lối sống, ứng xử của giới trí thức Việt. Qua đó, hình thành lớp trí thức mới theo nền giáo dục phương Tây. Với tinh thần yêu nước, giới trí thức Tây học đã tiếp thu những tinh hoa văn hóa nhân loại từ nền giáo dục Pháp, trở về đồng hành và lãnh đạo nhân dân giải phóng dân tộc. Ngày nay, giáo dục Pháp - Việt tiếp tục có những đóng góp tích cực đối với phát triển kinh tế - xã hội cả nước nói chung, Đồng Nai nói riêng. Bài viết khái quát giáo dục Pháp - Việt ở Đồng Nai cuối thế kỷ XIX đến giữa thế kỷ XX và hiện nay.

Từ khóa: Giáo dục Pháp - Việt, Đồng Nai.

L'ÉDUCATION FRANCO-VIETNAMIENNE DANS LA PROVINCE DE DÔNG NAI (COCHINCHINE), PÉRIODE FIN DU XIXÈ – MILIEU DU XXÈ SIÈCLE ET AUJOURD'HUI

LE QUANG CAN

Résumé: Dong Nai en particulier et le Sud en général ont rapidement absorbé le plus la culture et l'éducation françaises du pays. De la fin du XIXe siècle au milieu du XXe siècle, l'éducation franco-vietnamienne a été façonnée, développée et modifiée la culture sociale contemporaine de notre pays. Les résultats de la culture et de l'éducation françaises après avoir pénétré au Vietnam en général et à Dong Nai en particulier étaient comme un vent nouveau, changeant la pensée, les sentiments, le mode de vie et le comportement des intellectuels vietnamiens. De ce fait, former une nouvelle classe d'intellectuels selon l'éducation occidentale. Avec l'esprit patriotique, les intellectuels occidentaux ont absorbé la quintessence de la culture humaine de l'éducation française, sont revenus pour accompagner et conduire le peuple à libérer la nation. Aujourd'hui, l'éducation franco-vietnamienne continue d'apporter une contribution positive au développement socio-économique du pays en général et de Dong Nai en particulier. Un article de synthèse sur l'éducation franco-vietnamienne à Dong Nai de la fin du XIXe siècle au milieu du XXe siècle et aujourd'hui.

Mots clés: Enseignement français - vietnamien, Dong Nai.

QUÁ TRÌNH THỂ TỤC HOÁ GIÁO DỤC Ở PHILIPPINES VÀ NAM KỶ (VIỆT NAM) TỪ CUỐI THẾ KỶ XIX ĐẾN ĐẦU THẾ KỶ XX

TRẦN THỊ QUẾ CHÂU, NGUYỄN THỊ TY
Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

Tóm tắt: Dưới sự phát triển của các nguyên tắc nhân quyền và dân quyền trong thời kì Khai sáng ở châu Âu thế kỷ XVIII, các trào lưu vận động tự do tôn giáo, xóa bỏ mối liên hệ giữa nhà nước và tôn giáo đã ra đời. Sự vận động này đã đưa đến việc ra đời của mô hình nhà nước thể tục. Trong đó, vấn đề về một nền giáo dục thể tục là một khuynh hướng tất yếu để đảm bảo sự công bằng và tự do tôn giáo giữa các công dân trong thể chế chính trị. Bài viết này tập trung phân tích quá trình thể tục hoá giáo dục của các nước phương Tây (Tây Ban Nha, Mỹ và Pháp) tiến hành ở hai thuộc địa Philippines và Nam Kỳ (Việt Nam) vào cuối thế kỉ XIX, đầu thế kỉ XX.

SÉCULARISATION DE L'ÉDUCATION AUX PHILIPPINES ET EN COCHINCHINE (VIETNAM) DE LA FIN DU XIXe SIÈCLE AU DÉBUT DU XXe SIÈCLE

TRAN THI QUE CHAU, NGUYEN THI TY

Résumé: Dans le cadre du développement des principes des droits de l'homme et des droits civils au cours des Lumières européennes au XVIIIe siècle, les mouvements de liberté religieuse, d'élimination du lien entre l'État et la religion ont été apparus. Ce mouvement a conduit à la naissance du modèle d'État séculier. En particulier, la question d'une éducation laïque est une tendance inévitable à garantir l'équité et la liberté religieuse entre les citoyens dans les institutions politiques. Cet article se concentre sur l'analyse de la sécularisation de l'éducation des pays occidentaux (Espagne, Amérique et France) menant aux deux colonies des Philippines et de la Cochinchine (Vietnam) de la fin du XIXe au début des XXe siècles.

CẢI CÁCH GIÁO DỤC Ở VIỆT NAM VÀ HÀN QUỐC VÀO NỬA ĐẦU THẾ KỶ XX

ĐẶNG VĂN CHƯƠNG, BAE ANNA

Tóm tắt: Việt Nam và Hàn Quốc đều chịu ảnh hưởng sâu sắc, lâu đời của nền giáo dục Nho giáo. Từ cuối thế kỷ XIX đến đầu thế kỷ XX, trước những biến chuyển của thời đại, hai nước đều bắt đầu chuyển sang giáo dục Tây học hiện đại, thế tục thay thế giáo dục Nho giáo lỗi thời và lạc hậu. Bài báo trình bày và phân tích về các cuộc cải cách giáo dục tiêu biểu, có ý nghĩa thiết lập nền giáo dục mới ở hai nước. Đó là cuộc cải cách của Paul Beau và Albert Sarraut ở Việt Nam và cuộc cải cách của Rhee Sung-man ở Hàn Quốc.

Từ khóa: Cải cách giáo dục, Việt Nam, Hàn Quốc, Paul Beau, Albert Sarraut, Rhee Sung-man.

RÉFORMES DE L'ÉDUCATION AU VIETNAM ET EN CORÉE DU SUD AU COURS DE LA PREMIÈRE MOITIÉ DU 20^E SIÈCLE

DANG VAN CHUONG, BAE ANNA

Résumé: Le Vietnam et la Corée du Sud ont tous subi de longues et profondes influences du confucianisme. Pourtant, à partir de la fin du 19e siècle jusqu'au début du 20e siècle, face aux nouveaux défis du temps, ils ont adopté une éducation à l'occidentale, qui a peu à peu remplacé l'enseignement basé sur le confucianisme, arriéré et démodé. Cet article vise ainsi à présenter et analyser des principales réformes, qui ont permis l'établissement d'un nouveau système éducatif dans ces deux pays. Il s'agissait de celles effectuées par Paul Beau et Albert Sarraut au Vietnam et par Rhee Sung-man en Corée du Sud.

Mots clés: réforme éducative, Vietnam, Corée du Sud, Paul Beau, Albert Sarraut, Rhee Sung-man.

CHÍNH SÁCH GIÁO DỤC CỦA ANH ĐỐI VỚI NGƯỜI MALAY BẢN ĐỊA VÀ PHÁP ĐỐI VỚI NGƯỜI VIỆT (CUỐI THẾ KỶ XIX - NỬA ĐẦU THẾ KỶ XX) NGHIÊN CỨU ĐỐI SÁNH

ĐẶNG VĂN CHƯƠNG¹, NGUYỄN THỊ VINH LINH², NGUYỄN HỮU PHÚC³

¹*Trường Đại học Sư Phạm, Đại học Huế*

²*Trường Đại học Quảng Nam, ³Phòng Tư liệu Tri Thông Đường, TP Huế*

Tóm tắt: Sau khi làm chủ tình hình chính trị-xã hội ở Malaysia và Việt Nam, cuối thế kỷ XIX đầu thế kỷ XX, cả chính quyền Anh và Pháp đều phải lưu tâm, mở rộng, cải cách giáo dục ở hai nước nói trên, nhằm đào tạo nguồn nhân lực đáp ứng nhu cầu xã hội thuộc địa đang thay đổi lúc bấy giờ. Anh tiến hành cải cách giáo dục trên toàn Malaysia (British Malaya) trong khi Pháp tiến hành ở Liên bang Đông Dương. Nhưng, trong phạm vi bài báo này, chúng tôi tập trung vào chính sách giáo dục của chính quyền thuộc địa Anh đối với cộng đồng người Malay bản địa (không đề cập đến cộng đồng người Hoa và người Ấn), cũng như giáo dục của chính quyền thuộc địa Pháp đối với người Việt. Trên cơ sở đó, bài báo rút ra những điểm tương đồng và khác biệt giữa hai chính sách giáo dục này và ảnh hưởng của nó đối với giáo dục hiện đại ở Liên bang Malaysia và Việt Nam. Để thực hiện nghiên cứu này, chúng tôi đã sử dụng phương pháp phân tích lịch sử, kết hợp với nghiên cứu so sánh dựa trên các nguồn tư liệu lịch sử liên quan.

Từ khóa: Giáo dục thuộc địa, cộng đồng Malay bản địa, chính quyền thuộc địa Anh, chính quyền thuộc địa Pháp, người Việt.

POLITIQUES ÉDUCATIVES DES ANGLAIS POUR LES MALAISIEENS INDIGÈNES ET CELLES DES FRANÇAIS POUR LES VIETNAMIENS (DE LA FIN DU XIXe AU DÉBUT DU XXe SIÈCLE) – ÉTUDE COMPARATIVE

DANG VAN CHUONG, NGUYEN THI VINH LINH, NGUYEN HUU PHUC

Résumé: De la fin du XIXe au début du XXe siècle, après avoir dominé la situation socio-politique en Malaisie et au Vietnam, les deux gouvernements coloniaux anglais et français ont eu l'intention d'étendre et de réformer l'éducation des deux colonies afin de former une ressource humaine correspondant aux changements des besoins sociaux aux colonies à cette époque-là. Tandis que l'empire anglais effectuait les réformes éducatives en Malaisie entière (on l'appelle British Malaya en anglais), le colonialisme français les réalisait en Indochine. Cet article ne se concentre qu'aux politiques éducatives du gouvernement colonial anglais pour les Malaisiens indigènes (exclus la communauté des Chinois et Indiens) ainsi qu'à celles du gouvernement colonial français pour les Vietnamiens. En se basant sur cette analyse, l'article vise à soulever les points identiques et différents entre ces deux politiques éducatives ainsi que leurs impacts par rapport à l'éducation moderne en Malaisie et au Vietnam. En réalisant cette étude comparative, les méthodes d'analyse historique ont été appliquées, en combinant également des études comparatives basant sur d'autres documents historiques concernés.

Mots clés: Éducation coloniale, communauté des Malaisiens indigènes, gouvernement colonial anglais, gouvernement colonial français, Vietnamiens.

MÔN LỊCH SỬ TRONG CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC TRUNG HỌC PHÁP - VIỆT

NGUYỄN ĐỨC CƯƠNG
Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

Tóm tắt: Trong chương trình giáo dục Pháp - Việt từ bậc tiểu học đến trung học, môn Lịch sử là môn học bắt buộc. Chương trình được thiết kế tương đối khoa học theo hệ thống tuyến tính với sự phát triển của lịch sử theo không gian và thời gian, từ nguồn gốc đến hiện đại, từ lịch sử địa phương, khu vực, liên bang Đông Dương đến lịch sử nước Pháp, châu lục (Châu Âu, Châu Á, Châu Mỹ, Châu Phi), trong đó đề cao vai trò của nước Pháp và Châu Âu nhằm thực hiện mục đích của giáo dục là đào tạo tầng lớp trí thức phục vụ cho chế độ thuộc địa. Tuy nội dung thể hiện tính chất thực dân – thuộc địa rõ nét, song về mặt khách quan đã tạo ra điều kiện để người Việt Nam tiếp thu có chọn lọc những tri thức mới về lịch sử và văn hóa của dân tộc và thế giới, góp phần làm phong phú thêm nền văn hóa của dân tộc Việt Nam, có ý nghĩa nâng cao dân trí và dân khí trong cuộc đấu tranh giải phóng dân tộc, giành độc lập tự do.

Từ khóa: Môn Lịch sử, chương trình giáo dục Pháp Việt, trung học.

MATIÈRE D'HISTOIRE DANS L'ENSEIGNEMENT SECONDAIRE FRANCO-VIETNAMIEN

NGUYEN DUC CUONG

Résumé: Dans le programme d'enseignement franco-vietnamien du primaire au secondaire, l'histoire était une matière obligatoire. Le programme était conçu assez scientifiquement dans un système linéaire au développement de l'histoire dans l'espace et le temps, de l'origine au moderne, de l'histoire locale, régionale, indochinoise à l'histoire de la France, des continents (Europe, Asie, Amériques, Afrique), donc le rôle de la France et de l'Europe était mis en relief pour réaliser l'objectif de l'éducation: former les intellectuels au service du régime colonial. Bien que le contenu d'enseignement ait exprimé fortement le caractère colonial, il a objectivement créé de bonnes conditions permettant aux Vietnamiens d'absorber de manière sélective de nouvelles connaissances sur l'histoire et la culture de la nation et du monde entier, ce qui a contribué à enrichir la culture du peuple vietnamien et avoir une grande signification d'élever le niveau intellectuel ainsi que la force d'âme du peuple dans la lutte pour la libération nationale, l'indépendance et la liberté.

Mots clés: Matière d'histoire, programme éducatif franco-vietnamien, enseignement secondaire.

NHỮNG TÁC ĐỘNG CỦA VĂN HÓA PHÁP ĐẾN XÃ HỘI TÂY NGUYÊN TỪ NỬA CUỐI THẾ KỶ XIX ĐẾN ĐẦU THẾ KỶ XX

NGUYỄN TIẾN DŨNG

Trường Đại học Sư phạm TP Hồ Chí Minh

Tóm tắt: Những linh mục người Pháp đã khám phá Tây Nguyên từ năm 1849. Họ đã vận dụng triệt để yếu tố văn hóa phương Tây, nhất là văn hóa Pháp, để làm phương tiện truyền giáo và thu hút tín đồ. Từ cơ sở này, chính quyền thực dân Pháp đã thiết lập bộ máy cai trị và khai thác thuộc địa ở Tây Nguyên đến năm 1945. Suốt thời gian đó, văn hóa Pháp đã tác động đáng kể đến xã hội Tây Nguyên từ thiết chế xã hội, phương thức sản xuất đến văn hóa, chữ viết, phong tục tập quán, tín ngưỡng... Bài viết này đề cập sự tác động của văn hóa Pháp đến xã hội Tây Nguyên từ nửa cuối thế kỷ XVIII đến những năm đầu thế kỷ XX.

Từ khóa: Tây Nguyên, văn hóa, Pháp, tác động, xã hội, thiết chế, tín ngưỡng, chữ viết.

IMPACTS DE LA CULTURE FRANCAISE SUR LA SOCIETE DES HAUTS PLATEAUX DE LA FIN DE 19EME SIECLE AU DEBUT DU 20EME SIECLE

NGUYEN TIEN DUNG

Résumé: Les prêtres français ont découvert les Hauts Plateaux en 1849. Dès lors, ils ont imposé fortement les habitudes occidentales, en particulier française, et notamment en évangélisant la population locale. C'est sur cette base que le gouvernement colonial français prend le contrôle de la population locale pour exploiter les ressources naturelles des Hauts Plateaux jusqu'en 1945. Durant cette période, la culture française s'imprègne profondément dans la société des Hauts Plateaux, dans le mode de vie, les croyances... Les institutions sont désormais à la française dans divers domaines et ainsi que la gestion des moyens de production. Cet article met en valeur l'impact de la culture française sur la société des Hauts Plateaux à partir de la fin du 19eme siècle jusqu'au début de 20eme siècle.

Mots clés: Hauts Plateaux, Culture française, Impact, société, institution, croyance, écriture.

ẢNH HƯỞNG CỦA NỀN GIÁO DỤC PHÁP ĐỐI VỚI PHONG TRÀO GIẢI PHÓNG DÂN TỘC VIỆT NAM TRONG NỬA ĐẦU THẾ KỈ XX

TRƯƠNG TIẾN ĐẠT¹, ĐỖ TRỌNG THIÊN SƠN²

HUỲNH HẢI HỌC³, HOÀNG CHÍ HIẾU¹

¹Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

²Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam tỉnh Thừa Thiên Huế

³Trường FPT Đà Nẵng

Tóm tắt: Trong phong trào giải phóng dân tộc Việt Nam nửa đầu thế kỉ XX, đội ngũ trí thức Tây học tiên bộ có vị trí và vai trò quan trọng. Là sản phẩm của nền giáo dục Pháp – Việt, dù được đào tạo ở bản xứ hay chính quốc, đội ngũ này đã lĩnh hội và thẩm thấu tính tích cực từ nền giáo dục thuộc địa của Pháp, tiếp biến và vận dụng thành công giá trị của nền giáo dục Pháp, rộng hơn chính là mở ra việc tiếp cận thế giới với cái nhìn và cách làm mới. Bài viết trình bày một số lập luận về nền giáo dục Pháp - Việt và tác động của nó đến sự chuyển biến của phong trào giải phóng dân tộc Việt Nam nửa đầu thế kỉ XX.

Từ khóa: Giáo dục thuộc địa, Pháp, phong trào giải phóng dân tộc, Việt Nam, thế kỉ XX, trí thức Tây học.

IMPACTS DE L'ÉDUCATION COLONIALE POUR LE MOUVEMENT DE LIBÉRATION NATIONALE DU VIETNAM DE LA PREMIÈRE MOITIÉ DU XXe SIÈCLE

TRƯƠNG TIẾN ĐẠT, ĐỖ TRỌNG THIÊN SƠN

HUỲNH HẢI HỌC, HOANG CHI HIEU

Résumé: Le contingent d'intellectuels vietnamiens formés en français joue une position et un rôle important dans le mouvement de libération nationale du Vietnam de la première moitié du XXe siècle. En tant que produits de l'éducation franco-vietnamienne, bien qu'ils soient formés en colonie ou en métropole, ils ont saisi et absorbé la positivité de l'éducation coloniale française, puis adapté et appliqué avec succès la valeur d'une éducation française, autrement dit, ils ont créé une approche du monde vers de nouvelles perspectives et manières. L'article présente quelques arguments sur l'éducation franco-vietnamienne ainsi que ses impacts sur le changement du mouvement de libération nationale du Vietnam dans la première moitié du XXe siècle.

Mots clés: Éducation coloniale, France, mouvement de libération nationale, Vietnam, XXe siècle, intellectuels vietnamiens formés en français.

CƯ SĨ LÊ ĐÌNH THÁM VỚI VẤN ĐỀ TIẾP BIẾN GIÁO DỤC PHÁP-VIỆT TRONG PHONG TRÀO CHẤN HUNG PHẬT GIÁO MỘT HƯỚNG ĐI MỚI HÀI HÒA GIỮA CỤU HỌC VÀ TÂN HỌC

THÍCH CHÁNH ĐỨC

Tóm tắt: Từ những thập niên cuối thế kỷ XIX đầu thế kỷ XX, Việt Nam có nhiều thách thức về văn hóa, xã hội và giáo dục đến từ phương Tây. Trong giai đoạn này Phật giáo Trung kỳ cần cách tân, tiếp biến giáo dục Pháp-Việt hài hòa giữa cụu học và tân học để phù hợp với bối cảnh xã hội. Để thực hiện điều này các tôn túc lãnh đạo Phật giáo và cư sĩ đạo tâm uyên thâm Nho và Tây học đã yểm trợ cho phong trào chấn hưng Phật giáo thành công nhiều mặt. Cư sĩ Lê Đình Thám, người khởi xướng trong việc chấn hưng này. Kết quả tiếp biến giáo dục qua phong trào chấn hưng đã xây dựng được mô hình và phương pháp giáo dục Phật giáo có khoa học và thực tiễn, làm nền tảng cho sự phát triển Phật giáo hiện đại. Trong khuôn khổ hội thảo giáo dục Pháp-Việt. Bài viết chi rõ và phân tích về nguyên nhân, mục đích, nội dung và hệ quả của phong trào chấn hưng Phật giáo ở Trung Kỳ vào đầu thế kỷ XX. Qua đây nhằm góp phần làm sáng tỏ quá trình và phát triển Phật giáo và giáo dục Phật giáo Việt Nam.

Từ khóa: Chấn hưng, Tiếp biến giáo dục, Tân và cụu, Lê Đình Thám.

LE LETTRÉ BOUDDHISTE LE DINH THAM ET LE PROBLÈME D'ACCULTURATION AU SEIN DU SYSTÈME ÉDUCATIF FRANCO-VIETNAMIEN: RENOUVEAU DU BOUDDHISME ET HARMONISATION DES ÉCOLES ANCIENNE ET MODERNE

THICH CHANH DUC

Résumé: Fin du 19e – début du 20e siècle, le Vietnam a dû faire face à de nouveaux défis en maints aspects: culturel, social, éducatif notamment avec la pression du modèle occidental. Le bouddhisme du Centre Vietnam avait en effet le besoin d'intégrer le nouveau contexte éducatif pour harmoniser les deux modèles d'éducation, ancien et moderne. Sur ce, les lettrés bouddhistes et les vénérables leaders, de haut niveau de formation à la fois ancienne et occidentale, ont beaucoup contribué au renouvellement de l'enseignement et de la foi bouddhiques. C'était le lettré Le Dinh Tham, en tant que pionnier dans l'initiative, qui y a activement participé. A l'issue d'un tel processus, un nouveau modèle a vu le jour sur de nouveaux fondements méthodologiques plus scientifiques et pratiques au bénéfice de l'essor du bouddhisme moderne. Dans les limites de la présente intervention, nous allons indiquer et analyser les raisons, les objectifs, le contenu ainsi que les résultats d'un tel travail de renouveau du bouddhisme au Centre du Vietnam au début du XXe siècle. Ce qui permet d'éclaircir le processus de développement du bouddhisme et son enseignement au Vietnam./.

Mots clés: Renouveau, acculturation, écoles ancienne et moderne, Le Dinh Tham.

GIÁO DỤC NGHỀ NGHIỆP - DẤU ẤN CỦA PHÁP VÀ ANH TRONG NỀN GIÁO DỤC Ở VIỆT NAM VÀ MIẾN ĐIỆN

LÊ THỊ QUI ĐỨC

Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

Tóm tắt: Trong quá trình thiết lập quyền kiểm soát ở Việt Nam và Miến Điện, bên cạnh việc thi hành các chính sách về kinh tế, chính trị, chính quyền thực dân Pháp và Anh, với những mức độ khác nhau, luôn quan tâm đến việc triển khai chính sách giáo dục nhằm phục vụ cho quá trình cai trị lâu dài. Trong đó, giáo dục nghề nghiệp là một trong những nội dung không thể thiếu. Với việc sử dụng phương pháp nghiên cứu chuyên ngành là phương pháp lịch sử và phương pháp logic kết hợp chặt chẽ với phương pháp nghiên cứu liên ngành là phân tích, tổng hợp, so sánh, đối chiếu... bài viết sẽ phân tích để làm sáng rõ về giáo dục hướng nghiệp – một dấu ấn nổi bật của Pháp và Anh trong nền giáo dục ở hai thuộc địa là Việt Nam và Miến Điện. Từ đó thấy được sự phát triển đi trước của nền giáo dục phương Tây so với nền giáo dục ở các nước Đông Nam Á cũng như nêu bật ảnh hưởng tích cực của giáo dục nghề nghiệp đối với Việt Nam và Miến Điện giai đoạn thuộc địa cũng như hậu thuộc địa, đặc biệt trong bối cảnh nền kinh tế đòi hỏi trình độ khoa học kỹ thuật cao hiện nay.

Từ khóa: Anh, giáo dục nghề nghiệp, Miến Điện, Pháp, Việt Nam.

ENSEIGNEMENT PROFESSIONNEL CONTRIBUTIONS DE LA FRANCE ET DE L'ANGLETERRE DANS LES ÉDUCTIONS VIETNAMIENNE ET BIRMANE

LE THI QUI DUC

Résumé: Durant leur gouvernance au Vietnam et en Birmanie, les Français et les Anglais ont déployé, outre des politiques relatives à l'économie, de différentes mesures destinées à développer l'éducation dans ces deux pays au service de leur domination et l'enseignement professionnel en faisait partie intégrante. Avec la combinaison de nombreuses méthodes de recherche (propres au domaine historique et interdisciplinaires), cet article consiste à faire comprendre, via les analyses, comment les Français et Anglais ont réussi à mettre en place l'enseignement professionnel dans leurs colonies. D'autres constats en sont également déduits: avancement de l'éducation à l'occidentale par rapport à celles des pays de l'Asie du Sud-Est; apports de l'enseignement professionnel des périodes coloniale et post-coloniale dans le contexte actuel, caractérisé par une grande exigence de la maîtrise technologique.

Mots clés: Angleterre, enseignement professionnel, Birmanie, France, Vietnam.

ẢNH HƯỞNG TÍCH CỰC CỦA NỀN GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT TỚI TẦNG LỚP TRÍ THỨC CÁCH MẠNG VIỆT NAM TRONG THẾ KỶ XX (KHẢO SÁT TRƯỜNG HỢP TRẦN VĂN GIÀU)

ĐỖ XUÂN GIANG¹, NGUYỄN LÊ ĐỨC ANH²

¹Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia TP Hồ Chí Minh

²Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh

Tóm tắt: Để phục vụ công cuộc khai thác Đông Dương, chính quyền thuộc địa Pháp thiết lập hệ thống giáo dục theo mô hình phương Tây với mục đích chính là đào tạo nguồn nhân lực bản xứ. Bên cạnh những hạn chế do tính chất của một nền giáo dục thuộc địa, nó cũng mang đến một số mặt tích cực nhất định. Bài viết chỉ ra nền giáo dục Pháp - Việt thời kì thuộc địa đã có tác động tích cực tới những người trí thức cách mạng Việt Nam trong thế kỉ XX như một sự gợi mở về nhận thức và là chiếc chìa khóa mở cánh cửa đến độc lập cho dân tộc Việt Nam dưới một góc độ mới thông qua những giá trị, tinh thần văn hóa và văn minh phương Tây ở trường hợp của Trần Văn Giàu.

Từ khóa: Giáo dục Pháp - Việt, văn minh phương Tây, trí thức cách mạng Việt Nam, gợi mở nhận thức.

L'EFFET POSITIF DU SYSTÈME ÉDUCATIF VIETNAMIEN-FRANCE SUR LES INTELLECTUELS RÉVOLUTIONNAIRES VIETNAMIENS AU 20E SIÈCLE (PAR LES AFFAIRES TRAN VAN GIAU)

DO XUAN GIANG, NGUYEN LE DUC ANH

Résumé: Au service de l'exploitation et du développement colonial, on ne peut s'empêcher de mentionner que les colonialistes français ont mis en place un système éducatif porteur de l'idéologie culturelle occidentale avec pour objectif principal de former des indigènes vietnamiens au service du gouvernement colonial. Outre les limites dues à la nature de l'éducation coloniale, ce système présente également des avantages. L'article souligne que l'éducation franco-vietnamienne pendant la période coloniale a eu un impact positif sur les intellectuels vietnamiens au XXe siècle en tant qu'évocation cognitive et clé pour ouvrir la porte de l'indépendance au peuple vietnamien à partir d'une nouvelle perspective à travers les valeurs et l'esprit de la culture et de la civilisation occidentales dans le cas de Tran Van Giau.

Mots clés: Système éducatif français – vietnamien, civilisation occidentale, Les intellectuels révolutionnaires vietnamiens, l'évocation cognitive.

HÌNH ẢNH TRIẾT LÝ GIÁO DỤC CỦA JEAN-JACQUES ROUSSEAU TRONG CHƯƠNG TRÌNH GIÁO PHỔ THÔNG 2018 CỦA VIỆT NAM

HOÀNG PHI HẢI

Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

Tóm tắt: Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) là một triết gia, nhà giáo dục nổi tiếng người Pháp. Tư tưởng về giáo dục của ông đã in dấu không chỉ trong nền giáo dục của nước Pháp mà còn trên cả thế giới. Hơn hai thế kỷ đã trôi qua, nhưng những quan điểm về giáo dục ấy của ông vẫn hiện hữu trong Chương trình giáo dục của một số quốc gia, trong đó có Việt Nam. Bài viết tập trung làm sáng rõ những hình ảnh của triết lý giáo dục Rousseau trong Chương trình giáo dục 2018 của Việt Nam.

Từ khóa: Triết lý giáo dục, Jean-Jacques Rousseau, Chương trình giáo phổ thông 2018 của Việt Nam.

REFLETS DE LA PHILOSOPHIE ÉDUCATIVE DE JEAN-JACQUES ROUSSEAU DANS LE PROGRAMME D'ENSEIGNEMENT GÉNÉRAL PUBLIÉ EN 2018 DU VIETNAM

HOANG PHI HAI

Résumé: Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) est un célèbre philosophe et ainsi un éducateur français. Son idéologie éducative s'est imprimée non seulement dans l'éducation française mais aussi dans le monde entier. Plus de deux siècles se sont écoulés, ses opinions existent toujours dans le programme d'éducation d'un certain nombre de pays, dont le Vietnam n'est pas exception. L'article se concentre sur la clarification des reflets de la philosophie éducative de Rousseau dans le Programme d'enseignement général publié en 2018 du Vietnam.

Mots clés: Philosophie de l'éducation, Jean-Jacques Rousseau, Programme d'éducation général publié en 2018 du Vietnam.

ĐẠM PHƯƠNG NỮ SỬ VÀ QUAN ĐIỂM GIÁO DỤC GIA ĐÌNH MANG TINH THẦN VIỆT - PHÁP

NGUYỄN THỊ TÂM HẠNH

Phân viện Văn hóa Nghệ thuật Quốc gia Việt Nam tại Huế

Tóm tắt: Cuối thế kỷ XIX - đầu thế kỷ XX, sự hiện diện của người Pháp đã làm thay đổi đáng kể khuôn mặt đời sống của người Việt. Đáng chú ý hơn cả là với sự phát triển của báo chí, các luồng tư tưởng và chính sách giáo dục mới đã làm xuất hiện một tầng lớp xã hội mới ở thành thị, đó là những phụ nữ tân tiến. Đạm Phương Nữ Sử, cháu nội của vua Minh Mạng, một nhà báo, nhà hoạt động xã hội tích cực ở Huế chính là một trong những “nữ lưu tân tiến” đó. Là một người xuất thân từ hoàng tộc và sớm tiếp xúc với tư tưởng, văn hóa phương Tây, bà đã có những bài viết, chuyên khảo quan trọng bàn về các vấn đề xã hội đương thời, đặc biệt là vấn đề nữ quyền và giáo dục gia đình. Trong giới hạn bài viết này, chúng tôi sẽ trình bày những quan điểm về giáo dục gia đình của Đạm Phương Nữ Sử cũng như giá trị của các quan điểm đó trong bối cảnh ngày nay.

Từ khóa: Giáo dục, Gia đình, tinh thần Việt - Pháp.

DAM PHUONG NU SU ET SES POLITIQUES DE L'ÉDUCATION FAMILIALE À L'ESPRIT FRANCO-VIETNAMIEN

NGUYEN THI TAM HANH

Résumé: Fin du 19e siècle et début du 20e siècle, la présence des Français avait considérablement influencé sur tous les aspects de vie des Vietnamiens. Il est à noter que l'évolution de la presse, des pensées et de nouvelles politiques éducatives qui a fait naître une classe de femmes en milieu urbain. Il s'agissait des femmes éminentes parmi lesquelles on compte Dam Phuong Nu Su, l'une des nièces, côté paternel de l'Empereur Minh Mang qui était devenue journaliste et très active dans les activités sociales à Huế. Issue de la lignée royale, elle entrait très tôt en contact avec la culture occidentale pour pouvoir publier des écrits ou études sur les problématiques de la société contemporaine, en particulier sur les droits des femmes et l'éducation familiale. Dans une certaine limite, j'aborderai les points de vue sur le plan des politiques de l'éducation en famille qu'est Dam Phuong Nu Su qui reflète ses valeurs éducatives dans le contexte contemporain.

Mots clés: Education, Famille, Esprit franco-vietnamien.

ẢNH HƯỞNG CỦA PHÁP TỚI VẤN ĐỀ ĐÀO TẠO NGUỒN NHÂN LỰC ĐẠI NAM TẠI HUẾ ĐẦU THẾ KỶ XX

TRẦN ĐÌNH HẰNG

Phân Viện Văn hóa Nghệ thuật Quốc gia Việt Nam tại Huế

Tóm tắt: Trong chiến lược phát triển xứ Đàng Trong của các chúa Nguyễn, công cuộc tái phục cơ đồ triều Nguyễn, vai trò và ảnh hưởng tích cực của các nước phương Tây là rất quan trọng. Trong lịch sử Đại Nam thời trung - cận đại, ảnh hưởng đó vẫn chi phối mạnh mẽ. Từ cuối thế kỷ XIX - đầu thế kỷ XX, sự thay đổi chiến lược của hoàng đế Thành Thái đã dần dần chuyển hóa mối quan hệ Pháp - Việt từ đối trọng căng thẳng sang hữu hảo, cải tổ, thể hiện rõ trong vấn đề giáo dục, đào tạo nguồn nhân lực phục vụ công cuộc canh tân xứ sở. Đáng chú ý là xu hướng du học Pháp và mở ra những ngôi trường tân tiến tại Kinh đô Huế, về sau lan rộng khắp Trung kỳ, tiêu biểu như Trường Quốc học, Trường nữ bản xứ rồi Trường nữ Đồng Khánh, Trường Bách Công - Kỹ nghệ thực hành. Nhờ vậy, quá trình giao lưu, tiếp biến văn hóa văn minh Việt - Pháp tại Huế và công cuộc canh tân xứ sở Trung kỳ đã đạt được nhiều kết quả to lớn.

Từ khóa: Triều Nguyễn, vua Thành Thái, Trường Quốc Học, Trường nữ bản xứ, Trường Đồng Khánh, Trường Bách Công, Trường Kỹ nghệ Thực hành, thất thủ Thuận An, thất thủ Kinh đô.

INFLUENCE FRANÇAISE SUR LA FORMATION DES RESSOURCES HUMAINES DAI NAM À HUÉ AU DÉBUT DU XXE SIÈCLE

TRAN DINH HANG

Résumé: Dans la stratégie de développement de la Région Dang Trong des seigneurs Nguyen, la reconstruction de la dynastie Nguyen, le rôle et l'influence positifs des pays occidentaux sont très importants. Dans l'histoire moyen âge et moderne du Dai Nam, cette influence dominait encore fortement. De la fin du XIXe siècle au début du XXe siècle, le changement de stratégie de l'empereur Thanh Thai a progressivement transformé la relation franco-vietnamienne d'un contrepoids tendu à une relation amicale, réformée, évidente en question l'éducation et formation des ressources humaines pour le renouveau de l'Annam. Notamment, la tendance à étudier à l'étranger en France et à ouvrir des écoles modernes dans la, s'est ensuite répandue dans tout le pays d'Annam, typiquement Ecole Nationale (Quốc Học), Ecole des Jeunes filles Indigènes, Ecole des Jeunes filles Dong Khanh, Ecole Professionnelle - Ecole Pratique d'Industrie. Grâce à cela, le processus d'échange et d'acculturation de la civilisation Vietnamienne-Française à Hué et la rénovation d'Annam ont obtenu de nombreux grands résultats.

Mots clés: Dynastie Nguyen, Empereur Thanh Thai, Ecole Nationale Ecole des Jeunes filles Indigènes, Ecole des Jeunes filles Dong Khanh, Ecole Professionnelle - Ecole Pratique d'Industrie, Perdre Thuận An, Perdre capitale de Hué.

CÁC XU HƯỚNG GIÁO DỤC YÊU NƯỚC CÁCH MẠNG ĐẦU THẾ KỶ XX Ở VIỆT NAM

TRẦN NHƯ HIỀN

Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

Tóm tắt: Đầu thế kỷ XX, các nhà yêu nước với tư tưởng mới, đã đề xuất những chính sách giáo dục tân thời nhằm đào tạo một lớp trí thức mới để có khả năng canh tân đất nước, chống thực dân pháp, giành độc lập dân tộc. Tiêu biểu như phong trào Đông du; Đông kinh nghĩa thực, đòi cải cách giáo dục Nam bộ. Những phong trào đó đã tạo nên xu hướng mới mang tính dân tộc, yêu nước, cách mạng trong giáo dục nước ta hồi đầu thế kỷ XX.

ÉDUCATION AU PATRIOTISME AU DÉBUT DU 20e SIÈCLE AU VIETNAM

TRAN NHU HIEN

Résumé: Au début du 20e siècle, des patriotes avancés ont proposé des mesures éducatives novatrices afin de former une nouvelle classe d'intellectuels capables de moderniser le pays, de lutter contre la colonie française et de gagner l'indépendance pour le Vietnam. On peut citer comme exemple les mouvements Dong Du (Voyage vers l'Est), Dong Kinh nghĩa thực (Actions bienfaitantes au Tonkin) ou les demandes de réformes éducatives en Cochinchine. Ceux-ci ont ainsi constitué une nouvelle tendance à caractère national, patriotique et révolutionnaire dans l'éducation vietnamienne au début du 20e siècle.

CHÍNH SÁCH ĐÀO TẠO GIÁO VIÊN Ở VIỆT NAM THỜI PHÁP THUỘC (TỪ 1906-1930)

LÊ THỊ THU HIỀN, PHẠM THỊ HẢI
Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

Tóm tắt: Thông qua việc trình bày một cách có hệ thống những chính sách giáo dục của Pháp ở Việt Nam từ năm 1906-1930, nghiên cứu này đã làm nổi bật chính sách đào tạo giáo viên ở Việt Nam thời Pháp thuộc 1906-1930. Qua đó bài viết rút ra những nhận định và hệ quả của những chính sách này đối với việc đào tạo giáo viên nói riêng và nền giáo dục Việt Nam nói chung.

Từ khóa: Giáo dục Pháp Việt, đào tạo giáo viên, Việt Nam, Pháp.

POLITIQUES DE FORMATION DES ENSEIGNANTS AU VIETNAM SOUS LA COLONIE FRANÇAISE (DE 1906 À 1930)

LE THI THU HIEN, PHAM THI HAI

Résumé: En synthétisant les politiques éducatives que la France a déployées au Vietnam de 1906 à 1930, nous mettons en avant celles relatives à la formation des enseignants durant cette période. Par ailleurs, nous en déduisons aussi leurs impacts sur l'éducation vietnamienne et particulièrement sur la formation des enseignants.

Mots clés: Éducation franco-annamite, formation des enseignants, Vietnam, France.

GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT VÀ QUÁ TRÌNH HIỆN ĐẠI HOÁ GIÁO DỤC VIỆT NAM

TRẦN THỊ PHƯƠNG HOA
Viện Sử học Việt Nam

Tóm tắt: Bài viết tập trung làm rõ một số thời điểm bước ngoặt trong quá trình phát triển của giáo dục Pháp - Việt ở Việt Nam, tìm hiểu một số điểm mới trong nội dung giáo dục Pháp - Việt qua đó làm rõ quá trình hiện đại hoá giáo dục Việt Nam. Những thời điểm quan trọng được đề cập đến trong bài là việc vua Thành Thái thông qua Bản Quy chế giáo dục năm 1906 nhằm tiến hành cải cách các trường Nho học; việc áp dụng Học chính tổng quy năm 1918; việc quy định về bằng Sơ học yếu lược và quy định về trường tư năm 1924. Một số nội dung trong giáo dục Pháp - Việt được xem xét là vai trò của chữ quốc ngữ, việc giảng dạy chữ Hán và tiếng Pháp, vấn đề giáo dục công dân trong trường Pháp - Việt.

Từ khóa: Giáo dục Pháp - Việt, hiện đại hoá giáo dục, cải cách Nho học, chữ quốc ngữ, giáo dục công dân.

ÉDUCATION FRANCO-ANNAMITE ET MODERNISATION DE L'ÉDUCATION AU VIETNAM

TRAN THI PHUONG HOA

Résumé: Cet article consiste à identifier les grandes étapes dans le processus de développement de l'éducation franco-annamite, à déterminer ensuite les nouveautés dans ses contenus d'enseignement et à en déduire enfin les caractéristiques de la modernisation de l'éducation au Vietnam. Ainsi, les dates les plus importantes étaient évoquées: adoption du Règlement de l'éducation en 1906 par le roi Thanh Thai en vue de la réforme des écoles confucéennes, application du Règlement général de l'Instruction publique en 1918, promulgation des règlements sur le Certificat d'études primaires élémentaires et les écoles privées en 1924. D'autres points étaient également examinés: rôles du quôc ngu, enseignement du han ngu (chinois classique) et du français, éducation civique dans les écoles françaises au Vietnam.

Mots clés: Éducation franco-annamite, modernisation de l'éducation, réforme des écoles confucéennes, quôc ngu, éducation civique.

CHÍNH SÁCH GIÁO DỤC CỦA CHÍNH QUYỀN THUỘC ĐỊA PHÁP VÀ SỰ HÌNH THÀNH ĐỘI NGŨ TRÍ THỨC TÂY HỌC Ở VIỆT NAM

PHẠM VĂN HỒ

Học viện Chính trị khu vực III

Tóm tắt: Mặc dù những nỗ lực của người Pháp về giáo dục chủ yếu nhằm mục đích phục vụ công cuộc cai trị, khai thác, nhưng trải qua hai lần cải cách giáo dục vào năm 1906, 1917 và các lần điều chỉnh đã làm thay đổi diện mạo giáo dục Việt Nam. Nền giáo dục Pháp - Việt với nội dung, chương trình hiện đại, phong phú, toàn diện đã tạo nên đội ngũ trí thức đông đảo; rất nhiều trí thức đã trở thành những nhà khoa học, nhà văn hóa, nhà thơ, nhà văn nổi tiếng, nhà chính trị, nhà lãnh đạo của cách mạng Việt Nam. Chính đội ngũ trí thức Tây học đã trở thành một lực lượng xã hội quan trọng tạo nên sự thay đổi lớn trên lĩnh vực văn hóa - xã hội, tư tưởng, chính trị ở Việt Nam đầu thế kỷ XX.

Từ khóa: Chính quyền thuộc địa; Giáo dục Pháp - Việt, trí thức Tây học.

POLITIQUE ÉDUCATIVE DU GOUVERNEMENT COLONIAL FRANÇAIS ET FORMATION D'UN CONTINGENT D'INTELLECTUELS OCCIDENTAUX AU VIETNAM

PHAM VAN HO

Résumé: Bien que les efforts français en matière d'éducation aient principalement visé à servir le travail de gouvernement et d'exploitation, il y a eu deux réformes éducatives en 1906 et 1917 et les révisions ont changé le visage de l'éducation vietnamienne. L'éducation franco-vietnamienne avec un contenu et des programmes modernes, riches et complets a créé un large contingent d'intellectuels; de nombreux intellectuels sont devenus des scientifiques, des culturalistes, des poètes, des écrivains, des politiciens et des dirigeants célèbres de la révolution vietnamienne. Le contingent d'intellectuels occidentaux est devenu une force sociale importante faisant un grand changement dans le domaine de la culture - société, idéologie et politique au Vietnam au début du XXe siècle.

Mots clés: Gouvernement colonial; Éducation franco-vietnamienne, intellectuels occidentaux.

DI SẢN VĂN HÓA VÀ GIÁO DỤC PHÁP TRONG VĂN HỌC VIỆT NAM

ĐỖ TRINH HUỆ

Tóm tắt: Mọi giao thoa, dù trong lãnh vực văn hóa, thuở ban đầu đều có những kích điểm đụng chạm; huông chi trong bối cảnh chính trị, xã hội giữa các dân tộc có nhiều điểm dị biệt, hoặc mang ít nhiều tham vọng với những góc độ tiềm ẩn. Tuy vậy, các giá trị nhân văn được xem như mẫu số chung của nhân loại là chất xúc tác hàn gắn và nối kết những dị biệt, tương tác lẫn nhau, cuối cùng thành hội lưu dòng chảy, phát sinh những giá trị mới, hỗ tương và tích cực. Từ 1919, chiếc bút lông cùng với chữ “thánh hiền” không còn được trọng dụng sau 844 năm đèn sách khoa cử, chữ quốc ngữ (do nhóm truyền giáo Bồ Đào Nha, Ý khởi xướng từ thế kỷ XVII, được Alexandre de Rhodes nối tiếp, định hình và in Tự Điển Việt-La-Bồ vào năm 1651) đã dần dà đi vào trong lãnh vực giáo dục và văn học. Với sự có mặt của người Pháp ở Việt Nam, một nền giáo dục mới được tiếp cận. Trí thức Việt Nam tiếp thu những ý tưởng tích cực mới lạ và những tuyệt tác văn học của Pháp đang chiếm lĩnh một vị thế rất ngời sáng trong việc khai phóng con người. Truyện ngắn viết bằng xuôi bằng chữ Quốc ngữ theo mạch lạc tư duy ảnh hưởng văn hóa Pháp được khởi đầu vào năm 1887. Các tác phẩm văn học khác lần lượt ra đời, được thuần nhuyễn với những tinh hoa tiếp cận, trộn lẫn, thấm nhuần thành những hội lưu văn học với những sắc thái thuần Việt. Khác nào La Fontaine đã tiếp thu Aesop của Hy-lạp và đem lại trong văn học Pháp những truyện ngụ ngôn duyên dáng; khác nào văn nghệ sĩ Pháp đã tiếp thu phong trào lãng mạn từ Anh, từ Đức, dùng nguyên từ bản xứ “romantic”, Pháp-hóa thành “romantique” mà chẳng rõ nghĩa cội nguồn, chỉ thu lấy cái cảm thức nội hàm để biến thành một nền văn học lãng mạn của riêng mình.

TRACES DE LA CULTURE ET DE L'ÉDUCATION FRANÇAISES DANS LA LITTÉRATURE VIETNAMIENNE

DO TRINH HUE

Résumé: Suite à des interférences, notamment dans le domaine culturel, de nouvelles valeurs humaines positives en commun se répandent. Prenons alors le cas du Vietnam. En 1919, les "écritures savantes", après leurs 844 ans d'usage, ont été remplacées par le quốc ngữ (inventé par les missionnaires portugais et italiens et amélioré par Alexandre de Rhodes au 17e siècle). Petit à petit, cette écriture latinisée a affirmé sa place dans l'éducation et la littérature du pays. D'ailleurs, avec la présence des Français, les Vietnamiens ont eu l'accès à un nouveau système éducatif, les intellectuels ont pris connaissance de nouvelles idées et les chefs d'œuvre de la littérature française ont joué un rôle très important dans leur libération spirituelle. En 1887, les premiers récits rédigés en quốc ngữ avec une cohérence à la française ont paru. Après cette date, d'autres ouvrages sont également sortis. Nous y constatons un parfait mélange d'esprits étrangers et de valeurs proprement vietnamiennes - un phénomène qui peut être considéré comme le fait que La Fontaine s'est inspiré d'Ésope ou que le romantisme français a pris sa source en Allemagne et en Angleterre.

TỔ CHỨC QUẢN LÝ GIÁO DỤC Ở VIỆT NAM GIAI ĐOẠN 1918-1945

ĐỖ MẠNH HÙNG, ĐẶNG XUÂN BẮC
Đại học Huế

Tóm tắt: Giáo dục được xem là một trong những công cụ quan trọng trong chính sách đô hộ của thực dân Pháp ở Việt Nam. Nhận thấy được quá khứ của Việt Nam nặng về Nho học nên ngay sau khi chiếm được 3 tỉnh miền Đông Nam Kỳ, thực dân Pháp đã từng bước thiết lập một hệ thống giáo dục hoàn toàn mới nhằm duy trì vĩnh viễn chế độ thuộc địa của Pháp ở Đông Dương. Để đạt được mục đích đó, các cơ quan quản lý giáo dục đã từng bước được thiết lập, là bộ phận cấu thành trong bộ máy chính quyền thực dân. Bài viết này sẽ tập trung làm rõ hệ thống tổ chức quản lý giáo dục ở Việt Nam từ năm 1918 đến năm 1945.

Từ khóa: Tổ chức giáo dục, Học chính tổng quy, Sở học chính, Nha học chính.

LA GESTION DU SYSTÈME ÉDUCATIF AU VIETNAM DURANT LA PÉRIODE 1918-1945

DO MANH HUNG, DANG XUAN BAC

Résumé: L'éducation étant considérée comme l'un des volets des plus importants dans la politique coloniale des Français au Vietnam. Constatant l'histoire confucéennement marquée de l'école traditionnelle au Vietnam, les Français, au lendemain de l'occupation de la Cochinchine, ont tout de suite mis en oeuvre au fur et à mesure un tout nouveau système éducatif, en vue d'une installation coloniale durable en Indochine. Dans cette visée, l'appareil éducatif, notamment pour ce qui concerne sa gestion administrative, s'est installé au fur et à mesure, en relation avec la structure gouvernementale coloniale. La présente intervention tient à souligner la structure administrative en matière d'éducation au Vietnam durant la période 1918-1945.

Mots clés: Structure éducative, Règlement général de l'Instruction publique, Service de l'Instruction publique, Direction de l'Instruction publique.

QUÁ TRÌNH HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN CỦA GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT Ở VIỆT NAM TRONG GIAI ĐOẠN TỪ NĂM 1917-1929

NGUYỄN THANH HÙNG, ĐINH THỊ PHƯƠNG LOAN
Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

Tóm tắt: Giáo dục luôn giữ một vai trò rất quan trọng trong sự hình thành và phát triển của mỗi quốc gia, dân tộc. Trong đó, giai đoạn giáo dục Pháp - Việt năm năm 1917-1929 được xem là một trong những giai đoạn có nhiều khởi sắc nhất đối nền giáo dục Việt Nam. Khi có những đóng góp tích cực về mặt giáo dục mà người Pháp để lại trên quốc gia Việt Nam. Trong đó, nền giáo dục phong kiến truyền thống dân bị thay thế bằng một nền giáo dục mới, mang tính chất thực dân – Công nghiệp hóa, hiện đại hóa. Từ đó giúp người dân tiếp cận được với những nền văn minh trên thế giới thoát khỏi được tư tưởng phong kiến, lạc hậu.

Từ khóa: Quá trình hình thành, giáo dục, Pháp - Việt, năm 1917-1929.

LE PROCESSUS DE LA FORMATION ET DU DÉVELOPPEMENT DE L'ÉDUCATION FRANÇAISE - VIETNAM AU VIETNAM DANS LA PÉRIODE 1917-1929

NGUYEN THANH HUNG, DINH THI PHUONG LOAN

Résumé: L'éducation joue toujours un rôle très important dans la formation et le développement de chaque pays et nation. En particulier, la période d'éducation franco-vietnamienne de 1917 à 1929 a été considérée comme l'une des périodes les plus prospères de l'éducation vietnamienne. Quand il y a des contributions positives à l'éducation que les Français laissent au pays du Vietnam. En particulier, l'éducation féodale traditionnelle a été progressivement remplacée par une nouvelle éducation coloniale - industrialisation et modernisation. Depuis, il aide les gens à s'approcher des civilisations du monde pour échapper au féodalisme et au retard.

Mots clés: Quá trình hình thành, giáo dục, Pháp - Việt, năm 1917-1929.

LỊCH SỬ VÀ MỸ THUẬT THÁNH ĐỊA MỸ SƠN QUA BỘ ĐẠC HOẠ CỦA H. PARMENTIER

NGUYỄN QUANG HUY

Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia TP Hồ Chí Minh

Tóm tắt: Henri Parmentier (1871-1949) là một nhà khảo cổ học người Pháp chuyên nghiên cứu và phục hồi các di tích Chăm Pa tại Đông Dương. Sau thời gian tham gia vào các cuộc khảo cổ tại Mỹ Sơn (1901-1904), Đồng Dương, Chánh Lô (1905), và Banteay Srey (1906). Những tài liệu cơ bản nhất về Mỹ Sơn đã được Henri Parmentier và Louis Finot công bố năm 1904, đặc biệt là bộ đặc họa Inventaire descriptif des Monuments Chams De L'Annam (tập 1) của Henri Parmentier được nhà xuất bản E. Leroux ấn hành 1909 và Inventaire Descriptif des Monuments Chams de l'Annam (tập 2) được nhà xuất bản E. Leroux ấn hành năm 1918 về lại di sản kiến trúc đền tháp, điêu khắc trang trí Champa tại Thánh địa Mỹ Sơn. Tác phẩm này đã trở thành bộ tư liệu minh chứng quan trọng về lịch sử và mỹ thuật, là một tập tài liệu tham khảo căn bản trong việc nghiên cứu, khảo tả, phục vụ công tác trùng tu tôn tạo di tích, gắn liền nhu cầu đào tạo. Đặc biệt có giá trị tham khảo, tham chiếu căn bản, quý giá về kiến trúc mỹ thuật Champa phục vụ cho công tác bảo tồn, trùng tu hiện nay cũng như trong công tác giảng dạy, đào tạo về lịch sử và văn hóa Champa, nhất là về kiến trúc mỹ thuật cổ Champa ở các trường Đại học, Cao đẳng hiện nay. Từ đây, đặt ra vấn đề cấp thiết là cần biên dịch, in ấn, tái bản bộ tài liệu công cụ đặc biệt quan trọng này.

ASPECTS HISTORIQUES ET ESTHÉTIQUES DU SANCTUAIRE DE MY SON DANS LES INVENTAIRES DE HENRI PARMENTIER

NGUYEN QUANG HUY

Résumé: Henri Parmentier (1871-1949) est un archéologue français spécialisé dans la recherche et la restauration des monuments cham en Indochine. Il a effectué des fouilles à My Son (1901-1904), Dong Duong, Chanh Lô (1905) et à Banteay Srey (1906) et publié en 1909 et 1918 les deux tomes de son "Inventaire Descriptif des Monuments Chams de l'Annam" chez Ernest Leroux. Cet ouvrage rassemble un grand nombre de dessins de temples et de sculptures au sanctuaire My Son. Il constitue donc un document de référence essentiel pour la recherche, la description de l'architecte et de l'art cham aussi bien que pour la préservation, la restauration des sites de cette culture. Les universités et les écoles supérieures qui dispensent des formations en histoire et culture cham, surtout en architecture et en art cham, doivent le prendre en grande considération également, d'où la nécessité de le traduire et de le rééditer.

L'ENSEIGNEMENT DU FRANÇAIS EN INDOCHINE ET LA NAISSANCE DE LA LITTÉRATURE VIETNAMIENNE FRANCOPHONE

NGUYEN GIANG-HUONG
Bibliothèque nationale de France

Résumé: À leur arrivée, au XIXe siècle, les Français envisagent pour l'Indochine une politique d'assimilation, qui implique l'imposition de la civilisation européenne sur l'identité autochtone. Une diffusion large et efficace de la langue française est considérée comme un acte stratégique pour initier les Vietnamiens au discours d'autorité et au nouveau système social que le gouvernement colonial veut établir. L'école en tant que principal vecteur de l'instruction publique en sera l'outil idéal. La colonisation, au-delà des intérêts matériels, veut créer des "attaches intellectuelles"¹ entre l'Indochine et la France, voire "constituer là une France asiatique liée solidement à la France européenne"². Le moyen le plus efficace pour y parvenir ne sera ainsi pas la force armée brutale mais la diffusion de la langue française. Cependant, le français se trouve en concurrence avec plusieurs formes d'écritures existantes au Vietnam (le chinois, le *nôm* et plus tard le *quốc ngữ*). L'enseignement franco-indigène établi par le protectorat français ne peut pas se faire exclusivement en français comme cela était souhaité initialement.

---

¹ AYMONIER, Étienne, 1890, *La Langue française et l'enseignement en Indo-Chine*, Paris A. Colin, p. 6.

² *Ibid.*, p. 7.

TRƯỜNG TIỂU HỌC PHÁP - VIỆT Ở TRUNG KỲ ĐẦU THẾ KỶ XX

NGUYỄN VĂN KHÁNH

Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội

Tóm tắt: Để góp phần làm sáng tỏ thực trạng của giáo dục ở Trung Kỳ, nhất là giáo dục ở bậc tiểu học thời kỳ đầu thế kỷ XX, dựa trên các tài liệu của chính quyền Pháp bao gồm các nghị định, báo cáo niên giám, tài liệu thống kê của chính quyền Pháp trong đó có *Nha Học chính Trung Kỳ*, bài viết tập trung trình bày các chính sách giáo dục của chính quyền thuộc địa Pháp và triều Nguyễn trong thời kỳ cải cách giáo dục lần thứ nhất từ năm 1906, đồng thời phục dựng lại trên những nét lớn hệ thống giáo dục tiểu học Tiểu học Pháp-Việt (Ecole primaire franco-indigène) ở Trung Kỳ đầu thế kỷ XX, trên các khía cạnh trường lớp, chương trình, nội dung đào tạo đến đội ngũ giáo viên, học sinh, thi cử, bằng cấp. Trên cơ sở đó nêu lên một vài nhận xét về giáo dục Tiểu học ở Trung Kỳ từ đầu thế kỷ XX đến cuối chiến tranh thế giới thứ Nhất, thời điểm kết thúc nền giáo dục Nho học ở Việt Nam.

Từ khóa: Trường tiểu học Pháp - Việt, Trung Kỳ, đầu thế kỷ XX.

ÉCOLE PRIMAIRE FRANCO-VIETNAMIENNE EN ANNAM AU DÉBUT DU XXe SIÈCLE

NGUYEN VAN KHANH

Résumé: Vu les documents du gouvernement colonial français concernant des décrets, des rapports d'annuaire, des documents statistiques du gouvernement et surtout ceux de la Direction de l'Instruction Publique d'Annam, cet article se concentre sur les politiques éducatives du gouvernement colonial français et de la dynastie des Nguyen pendant la première période de réforme de l'éducation depuis 1906. En outre, il vise également à restituer l'aperçu du système d'enseignement primaire franco-vietnamien (École primaire franco-indigène) au début du XXe siècle, sur les aspects : écoles, programmes, contenus de formation, équipe d'enseignants, élèves, examens, diplômes. Cet article a donc pour but de contribuer à clarifier la situation de l'éducation du moment en Annam et notamment l'enseignement primaire au début du XXe siècle. Sur cette base, un certain nombre de commentaires seront soulevés en ce qui concerne l'enseignement primaire en Annam du début du XXe siècle jusqu'à la fin de la première guerre mondiale – le moment où s'est mise la fin de l'éducation confucéenne au Vietnam.

Mots clés: École primaire franco-vietnamienne, Annam, début du XXe siècle.

VĂN HÓA HUẾ QUA HỒI KÝ *SOUVENIRS DE HUÉ (COCHINCHINE)* CỦA MICHEL ĐỨC CHAIGNEAU

CHU ĐÌNH KIÊN¹

NGUYỄN THỊ NGỌC HÂN², THÁI KHẮC HOÀNG LONG³

¹Trường Cao đẳng Sư phạm Thừa Thiên Huế

²Trường Đại học Đồng Nai, ³Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

Tóm tắt: *Souvenirs de Hué (Cochinchine)* là tác phẩm hồi ký đặc sắc của Michel Đức Chaigneau viết vào năm 1867 khi ông 64 tuổi. Mang hai dòng máu Pháp - Việt, đặc biệt sống gần một phần tư thế kỷ ở Đông Dương - Việt Nam, Michel Đức Chaigneau là chứng nhân của thời kỳ giao lưu, cọ xát của hai nền văn hóa Đông - Tây. Bằng góc nhìn vừa kinh qua, vừa tìm tòi, khám phá, Michel Đức Chaigneau có những lí giải gần gũi nhưng mới lạ, hấp dẫn. Xứ Huế đầu thế kỷ XIX được viết bởi thể loại hồi ký mang phong cách châu Âu hiện đại vừa đậm căn tính văn hóa xứ cố đô, vì vậy, tác phẩm có giá trị lịch sử, văn học và văn hóa độc đáo, là cơ sở để các nhà nghiên cứu hôm nay có cái nhìn đa chiều về phong tục, tập quán, vườn tược, khí hậu, con người xứ Huế... Từ góc nhìn hôm nay, chúng tôi xem *Kinh thành Huế đầu thế kỷ XIX qua hồi ức của Michel Đức Chaigneau* như công cụ hữu ích để tham chiếu hai nền văn hóa Đông - Tây. Trên cơ sở đó, chúng tôi thử rút ra bài học kinh nghiệm cho việc hội nhập toàn cầu hóa hiện nay.

Từ khóa: Văn hóa Huế, kinh thành Huế, toàn cầu hóa văn hóa, hồi ký, phong kiến nhà Nguyễn.

CULTURE DE HUÉ À TRAVERS *LES MÉMOIRES SOUVENIRS DE HUÉ (COCHINCHINE)* DE MICHEL DUC CHAIGNEAU

CHU DINH KIEN, NGUYEN THI NGOC HAN, THAI KHAC HOANG LONG

Résumé: *Souvenirs de Hué (Cochinchine)* est un remarquable mémoire de Michel Duc Chaigneau écrit en 1867 à son âge de 64 ans. Amenant deux lignées franco-vietnamiennes, vivant notamment depuis près d'un quart de siècle en Indochine – au Vietnam, Michel Duc Chaigneau semble exactement témoin de la période d'échange et de friction de deux cultures Orientale - Occidentale. Du point de vue à la fois de l'expérience, de l'exploration et de la découverte, Michel Duc Chaigneau donne des explications très proches mais toujours nouvelles et intéressantes. Hué, au début du XIXe siècle, a été apparu dans ce mémoire avec un style européen moderne ainsi qu'une identité culturelle audacieuse de l'ancienne capitale. Par conséquent, l'œuvre contient donc une valeur historique, littéraire et culturelle unique et devient la base pour les chercheurs d'aujourd'hui d'avoir une vision multidimensionnelle des us et coutumes, des jardins, du climat, des habitants de Hué... Du point de vue actuelle, nous considérons La Cité impériale de Hué au début du XIXe siècle à travers les mémoires de Michel Duc Chaigneau (traduction en vietnamien de *Souvenirs de Hué*) comme un outil utile pour faire référence à deux cultures Orientale – Occidentale. Sur cette base, nous essayons de tirer des leçons de l'intégration actuelle de la mondialisation.

Mots clés: Culture de Hué, Cité impériale de Hué, mondialisation culturelle, mémoires, féodalisme de la dynastie des Nguyen.

GIAO DỤC TRUNG HỌC PHÁP - VIỆT Ở TRUNG KỲ

TRƯƠNG CÔNG HUỖNH KỲ
Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

Tóm tắt: Bài viết đề cập đến quá trình thiết lập hệ thống giáo dục trung học công lập Pháp - Việt ở Trung Kỳ đặt trong mối quan hệ so sánh với vấn đề này ở Bắc Kỳ và Nam Kỳ. Ở Trung Kỳ, quá trình từ bỏ Hán học và xác lập giáo dục Pháp - Việt (Pháp - bản xứ) nói chung, bậc trung học nói riêng diễn ra muộn hơn so với Bắc Kỳ và Nam Kỳ. Qui mô trường, lớp, số lượng học sinh và giáo viên cũng ít hơn so với Bắc Kỳ và Nam Kỳ, ngay cả từ sau năm 1919, chính quyền Nam triều giao cho chính quyền Pháp quyền quản lý và điều hành giáo dục. Nguyên nhân bắt nguồn từ các yếu tố lịch sử, chính trị, văn hóa, dân cư, kinh tế,... quy định. Ngoài chính sách cai trị của Pháp còn do tác động của các yếu tố bản địa: sự tồn tại của triều đình nhà Nguyễn và ảnh hưởng sâu sắc của giáo dục Nho học, điều kiện tự nhiên khắc nghiệt, kinh tế không phát triển, sự phản kháng của nhân dân với chế độ thuộc địa...

Từ khóa: Quá trình, giáo dục Pháp - Việt, Trung Kỳ, nguyên nhân.

ENSEIGNEMENT SECONDAIRE FRANCO-VIETNAMIEN EN ANNAM

TRƯƠNG CÔNG HUỖNH KỲ

Résumé: L'article évoque le processus de mise en place du système d'enseignement secondaire public franco-vietnamien en Annam, mis en relation avec cette problématique au Tonkin et en Cochinchine. Le processus de renoncement à la sinologie et d'instauration de l'enseignement franco-vietnamien (Franco-Indigène) dans l'enseignement en général et dans l'enseignement secondaire en particulier, s'est déroulé, en Annam, plus tard qu'au Tonkin et en Cochinchine. Même si c'était après l'année 1919 où la Cour de l'empereur d'Annam a délégué au gouvernement colonial français les pouvoirs de gérer et d'administrer l'éducation, la taille de l'école, de la classe, le nombre d'élèves et d'enseignants en Annam restaient toujours inférieurs à ceux du Tonkin et de la Cochinchine. La raison est alors dérivée de facteurs historiques, politiques, culturels, populaires, économiques,... En outre, à côté des politiques de domination coloniale de la France, il existe également des facteurs indigènes : l'existence de la dynastie des Nguyen et la profonde influence de l'éducation confucéenne, les conditions naturelles inclementes, le sous-développement de l'économie ainsi que la résistance du peuple au régime colonial, etc.

Mots clés: Processus, éducation franco-vietnamienne, Trung Ky, raisons.

CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC TRUNG HỌC PHÁP - VIỆT

TRẦN THỊ HẢI LÊ, NGUYỄN THÀNH NHÂN
Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

Tóm tắt: Chương trình giáo dục là văn bản quy định những vấn đề chung nhất, có tính chất định hướng cho giáo dục bao gồm mục tiêu, hệ thống môn học, kế hoạch giáo dục, phương pháp giáo dục... Trong hệ thống giáo dục Pháp - Việt, chương trình dạy học là một trong những vấn đề cốt lõi, nhưng là vấn đề phức tạp nhất, chịu sự tác động của nhiều nhân tố. Bài viết trình bày sự hình thành và phát triển chương trình trung học Pháp - Việt hệ phổ thông (1906-1945), từ đó rút ra một số nhận xét, đánh giá về vấn đề này.

Từ khoá: Chương trình giáo dục, trung học Pháp - Việt, hệ phổ thông.

CURRICULUM DANS L'ENSEIGNEMENT SECONDAIRE FRANCO-ANNAMITE

TRAN THI HAI LE, NGUYEN THANH NHAN

Résumé: Le curriculum est un texte normalisant les problèmes d'ordre général, servant de balises pour l'éducation. On y trouve les objectifs à atteindre, les matières à étudier, les méthodes d'enseignement préconisées... Dans le système éducatif franco-annamite, le curriculum s'est présenté comme une question fondamentale mais compliquée. Cet article présente alors la conception et l'évolution de ce parcours de formation pour l'enseignement secondaire général (période 1906-1945). Des remarques et évaluations en sont également déduites.

Mots clés: Curriculum, enseignement secondaire franco-annamite, enseignement général.

SỰ THÀNH LẬP VÀ HOẠT ĐỘNG CỦA COLLÈGE DE MYTHO GIAI ĐOẠN 1879-1945

LÊ THỊ BÍCH LOAN¹, NGUYỄN VÕ ĐĂNG KHOA², NGUYỄN VÕ MINH HÀO³
¹Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia TP Hồ Chí Minh
²Trường Đại học Đồng Tháp, ³Trường Đại học Sài Gòn

Tóm tắt: Sau khi Pháp chiếm 6 tỉnh Nam Kỳ, với mục đích đào tạo đội ngũ nhân lực phục vụ công cuộc khai thác của chính quyền thuộc địa ở Việt Nam. Ngày 17-1-1879, Thống đốc Nam kỳ Charles Le Myre de Vilers ban hành Nghị định cho phép tỉnh Mỹ Tho thành lập trường trung học, lấy tên là “Collège de Mytho”. Đây là trường Trung học Pháp - Việt công lập đầu tiên ở Nam Kỳ phục vụ mục đích đào tạo nhân lực phục vụ cho chính quyền thuộc địa. Tuy nhiên, mục đích của Pháp đã bị thất bại khi các thế hệ học sinh của trường Collège de Mytho đã biết tiếp thu có chọn lọc những tinh hoa của nền văn minh phương Tây, tự trang bị sức mạnh tri thức cho mình từ nền giáo dục của Pháp để dần dần trở thành những hạt nhân của phong trào yêu nước kháng Pháp, có những đóng góp đáng kể trong phong trào cách mạng Việt Nam nửa đầu thế kỷ XX. Bằng cách tiếp cận phương pháp nghiên cứu chuyên ngành lịch sử Việt Nam và các phương pháp tiếp cận liên ngành, bài viết dưới đây trình bày khái quát về quá hình thành và hoạt động của trường Collège de Mytho từ năm 1879 đến năm 1945 và những đóng góp của trường Collège de Mytho trong giai đoạn này đối với phong trào yêu nước những năm đầu thế kỷ XX.

Từ khóa: Trường Collège de Mytho, hoạt động giảng dạy, 1879-1945.

CRÉATION ET FONCTIONNEMENT DU COLLÈGE DE MYTHO (PÉRIODE 1879-1945)

LE THI BICH LOAN, NGUYEN VO DANG KHOA, NGUYEN VO MINH HAO

Résumé: Après la France occupé 6 provinces de la Cochinchine, avec un but le but de former dans humaines au service de l'exploitation du gouvernement colonial au Vietnam. Le 17 mars 1879, le Gouverneur de la Cochinchine, Charles-Marie Le Myre de Vilers a publié un décret autorisant la province de My Tho à établir un collège nommé “Collège de Mytho”. C'est le premier lycée public franco-vietnamien de Cochinchine dans le au service de le but de de former personnel au service du gouvern coloniale. Cependant, ces intentions de la France ont échoué lorsque des générations d'élèves du Collège de Mytho ont su absorber de manière sélective la quintessence de la civilisation occidentale, et se doter d'une grande connaissance venant de l'éducation française pour devenir progressivement le noyau du mouvement patriotique anti-français, apportant des contributions significatives au mouvement de la Révolution vietnamienne dans la première moitié du XXe siècle. En abordant les méthodes de recherche spécialisées en histoire vietnamienne et les approches interdisciplinaires, cet article présente un panorama processus de formation et activité de trường Collège de Mytho de 1879 à 1945 et la contribution du Collège de Mytho pendant cette période au mouvement patriotique au début du XXe siècle.

Mots clés: Collège de Mytho, activités d'enseignement, 1879-1945.

SỰ SUY TÀN CỦA NỀN GIÁO DỤC NHO HỌC VIỆT NAM VÀO CUỐI THẾ KỶ XIX, ĐẦU THẾ KỶ XX

PHẠM THỊ LOAN

Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia TP Hồ Chí Minh

Tóm tắt: Nửa đầu thế kỷ XIX (từ khi nhà Nguyễn thành lập 1802, đến khi Pháp xâm lược 1858) là thời kỳ nhà Nguyễn củng cố, thống nhất quyền lực về mặt hành chính và tư tưởng, ý thức hệ. Nhà Nguyễn đề cao, lấy Nho giáo, làm nền tảng nhằm thiết lập và duy trì trật tự xã hội. Theo đó, giáo dục Nho học được chấn hưng, mở mang rộng khắp cả nước. Tuy nhiên, nền giáo dục Nho học truyền thống ngày càng bộc lộ nhiều hạn chế khó khắc phục. Khi Pháp nổ súng xâm lược Việt Nam (1858), nền giáo dục khoa cử Nho học từng tồn tại từ lâu trên đất nước ta cũng bước vào buổi mặt trời. Với các chính sách cải cách giáo dục của chính quyền thực dân Pháp, nền giáo dục Pháp - Việt từng bước được xác lập trên toàn cõi Việt Nam, thay thế và bãi bỏ hẳn nền giáo dục Nho học truyền thống. Có thể nói, sự lụi tàn và kết thúc của nền giáo dục Nho học hồi cuối thế kỷ XIX, đầu thế kỷ XX là một tất yếu lịch sử.

Từ khóa: Nho học, Nho giáo, giáo dục Việt Nam, cuối thế kỷ XIX, đầu thế kỷ XX.

DÉCLIN DE L'ÉDUCATION CONFUCÉENNE AU VIETNAM À LA FIN DU 19e ET AU DÉBUT DU 20e SIÈCLES

PHẠM THỊ LOAN

Résumé: La première moitié du XIXe siècle (de la création de la dynastie des Nguyen jusqu'à l'invasion française en 1858) était une période pendant laquelle la dynastie Nguyen a consolidé sa puissance, non seulement administrativement, mais aussi idéologiquement. La dynastie Nguyen a mis l'accent sur le confucianisme, a pris le confucianisme comme fondement pour ensuite établir et maintenir l'ordre de la société vietnamienne. Sur cette base, l'éducation confucéenne a été relancée et a été élargie dans tout le pays. Cependant, de plus en plus, l'éducation confucéenne traditionnelle révélant de nombreuses lacunes difficiles à surmonter. Quand les Français ont envahi le Vietnam (1858), l'éducation confucéenne et d'examen confucéen qui existe depuis longtemps dans notre pays a commencé sa disparition. Avec les politiques de réforme éducative du gouvernement colonial français, l'éducation franco-vietnamienne s'est progressivement établi dans tout le pays du Vietnam, remplaçant et abolissant complètement l'éducation confucéenne traditionnelle. Ainsi, la disparition et la fin de l'éducation confucéenne à la fin du XIXe et au début du XXe siècle est une nécessité historique inévitable.

Mots clés: Confucianisme, Confucius, Éducation vietnamienne, la fin du xixe siècle, début du XXe siècle.

CHÍNH SÁCH GIÁO DỤC CỦA PHÁP VÀ SỰ HÌNH THÀNH NỀN GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT Ở TÂY BẮC ĐẦU THẾ KỶ XX

PHẠM VĂN LỰC, NGUYỄN VĂN DŨNG
Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2

Tóm tắt: Bài báo đề cập đến tình hình giáo dục ở Tây Bắc trước khi thực dân Pháp đô hộ (1884); chính sách giáo dục của Pháp và sự hình thành nền giáo dục Pháp - Việt ở Tây Bắc đầu thế kỷ XX; ảnh hưởng của nền giáo dục Pháp - Việt đối với vùng Tây Bắc (Hòa Bình, Sơn La, Lai Châu, Yên Bái, Lào Cai), cùng những kết luận, nhận định và bài học kinh nghiệm được rút ra.

Từ khóa: Tây Bắc, giáo dục Pháp - Việt, đầu thế kỷ XX.

CHÍNH SÁCH GIÁO DỤC CỦA PHÁP VÀ SỰ HÌNH THÀNH NỀN GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT Ở TÂY BẮC ĐẦU THẾ KỶ XX

PHAM VAN LUC, NGUYEN VAN DUNG

Résumé: L'article mentionne la situation éducative au Nord-Ouest du Vietnam avant la domination coloniale française (1884); La politique éducative française et le commencement de l'enseignement franco-vietnamien au Nord-Ouest au début du XXe siècle; l'influence de l'éducation franco-vietnamienne sur la région du Nord-Ouest, y compris des provinces Hoa Binh, Son La, Lai Chau, Yen Bai, Lao Cai. Nous allons présenter des conclusions, des commentaires et des leçons apprises.

Mots clés: Nord-Ouest, éducation france-vietnamienne, début du XXe siècle.

ẢNH HƯỞNG CỦA TRƯỜNG NỮ SINH ĐỐI VỚI XÃ HỘI VIỆT NAM ĐẦU THẾ KỶ XX

PHẠM VĂN LỤC, CHU THỊ THU THỦY
Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2

Tóm tắt: Bài viết đề cập đến chính sách giáo dục của Pháp và sự hình thành một số Trường nữ sinh ở Việt Nam cuối thế kỷ XIX - đầu thế kỷ XX (cả trường dành cho nữ sinh người Pháp và trường dành cho nữ sinh người Việt); ảnh hưởng của Trường nữ sinh đối với xã hội Việt Nam lúc bấy giờ, cùng kết luận và bài học kinh nghiệm để xây dựng nền giáo dục Quốc gia tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: Trường nữ sinh, ảnh hưởng, giáo dục, đầu thế kỷ XX.

L'INFLUENCE DES ÉCOLES DE FILLES SUR LA SOCIÉTÉ VIETNAMIENNE LE PREMIER XXe SIÈCLE

PHAM VAN LUC, CHU THI THU THUY

Résumé: L'article mentionnela politique éducative Française et la cresetion de plusieurs écoles de Jeunes Filles Annamites à la fin du xixe siècle et au desbut du xxe siècle (les écoles de Jeunes filles français et les écoles de Jeunes Filles Annamites) ; l'influence des écoles de filles sur la société Vietnamienne le premier xxe siècle, ensemble les conclusions et les lecons apprises pour construire une éducation nationale dans la période actuelle.

Mots clés: Trường nữ sinh, ảnh hưởng, giáo dục, đầu thế kỷ XX.

GIÁO DỤC CHO PHỤ NỮ: TỪ PHÁP ĐẾN VIỆT NAM THẾ KỶ XIX-XX

NGUYỄN HOA MAI

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Tóm tắt: Năm 1850, Đạo luật Falloux ra đời, bổ sung và thay thế một số điều của Đạo luật 1833, thiết lập quyền tự do của giáo dục trung học; bắt buộc phải có một trường nam sinh ở mỗi xã có 500 cư dân, đồng thời phải thành lập một trường nữ sinh ở mỗi xã có từ 800 cư dân trở lên. Chính quyền thuộc địa Pháp ở Đông Dương thiết lập nền giáo dục Tây học, ban đầu là Nam Kỳ rồi Bắc Kỳ và Trung Kỳ. Năm 1917, khi nhậm chức Toàn quyền (lần thứ 2), Albert Sarraut xác lập nền giáo dục ở Việt Nam qua việc ban hành Học chính tổng quy (1917). Học chính quy định bên cạnh việc mở các trường tiểu học ở các xã cho con trai thì tại các tỉnh cũng có thể mở ít nhất một trường công cho nữ giới. Nội dung giáo dục như nam sinh và bổ sung thêm một số môn học dành riêng cho nữ. Nhờ đó, nhận thức của xã hội về phụ nữ, vai trò của phụ nữ trong gia đình và xã hội được thay đổi đáng kể. Nhiều phụ nữ tham gia viết văn, làm báo, dạy học, kinh doanh... sau này, tham gia hoạt động cách mạng.

Từ khóa: Giáo dục nữ, giáo dục thời thuộc địa, giáo dục cận đại, hậu thuộc địa.

ÉDUCATION DES FEMMES: DE LA FRANCE AU VIETNAM XIX-XX SIÈCLE

NGUYEN HOA MAI

Résumé: En 1850, la loi Falloux a été promulguée, complétant et remplaçant un certain nombre d'articles de la loi 1833, établissant la liberté de l'enseignement secondaire; Il est impératif d'avoir une école pour garçons dans chaque commune de 500 habitants, et en même temps une école pour filles dans chaque commune de 800 habitants ou plus. Issu de l'exigence du pouvoir, après avoir envahi le Vietnam, le gouvernement colonial français a mis en place une éducation occidentale, d'abord Cochinchine, puis Tonkin et Trung Ky. En 1917, lors de sa prise de fonction de gouverneur général de l'Indochine (la deuxième fois), Albert Sarraut a établi l'enseignement au Vietnam par la promulgation de Règlement général de l'Instruction publique (1917). Outre l'ouverture d'écoles primaires dans les communes pour garçons, il est possible en province d'ouvrir au moins une école publique pour femmes. Contenu éducatif comme les garçons et certaines matières supplémentaires spécifiques aux femmes. Grâce à cela, la conscience de la société envers les femmes, le rôle des femmes dans la famille et la société a été considérablement changé. De nombreuses femmes ont participé à l'écriture, au journalisme, à l'enseignement, aux affaires... plus tard, participant à des activités révolutionnaires.

Mots clés: Éducation des femmes, éducation coloniale, éducation moderne, éducation postcoloniale.

VẤN ĐỀ GIÁO DỤC THỜI PHÁP THUỘC TRONG TIỂU THUYẾT TÂY PHƯƠNG MỸ NHƠN (1927)

NGUYỄN PHƯƠNG NGỌC

Tóm tắt: Trong phạm vi bài viết này, tôi đặt vấn đề nghiên cứu giáo dục Pháp Việt qua tác phẩm văn học. Văn học giai đoạn trước 1945 được hiểu ở đây như một nguồn tài liệu gốc, có thể được phân tích và so sánh với các nguồn sử liệu khác. So với tài liệu lưu trữ thường có tính chất hành chính, thông qua tác phẩm văn học chúng ta có thể tìm hiểu vấn đề giáo dục thời Pháp thuộc ở cấp độ cá nhân và gia đình, không những từ góc độ các yếu tố khách quan, mà còn từ góc độ các yếu tố chủ quan và tâm lý. Tác phẩm được chọn phân tích ở đây là tiểu thuyết Tây phương mỹ nhơn của nữ sĩ Huỳnh Thị Bảo Hòa được xuất bản tại Sài Gòn năm 1927. Văn bản sử dụng là bản gốc 2 tập đã được số hóa trên Thư viện số hóa Pháp - Việt của Thư viện quốc gia Pháp. Nhân vật chính Tuấn Ngọc, khoảng 20 tuổi năm 1915, đã chuyển từ học chữ Nho sang học chữ Pháp. Chúng ta sẽ theo chân nhân vật để tìm hiểu nhà trường Pháp Việt từ nội dung giảng dạy cho tới giá trị của bằng cấp, cũng như các kiến thức tiếp thu được ngoài nhà trường.

Từ khóa: Giáo dục, trường Pháp - Việt, Tây phương mỹ nhơn, Tuấn Ngọc, Bạch Lan.

VẤN ĐỀ GIÁO DỤC THỜI PHÁP THUỘC TRONG TIỂU THUYẾT TÂY PHƯƠNG MỸ NHƠN (1927)

NGUYEN PHUONG NGOC

Résumé: Dans le cadre de cet article, la question de la recherche pédagogique française à travers les œuvres littéraires se pose. La littérature antérieure à 1945 est comprise, dans cet article, comme une source originale qui peut être analysée et comparée à d'autres sources historiques. Par rapport aux documents d'archives étant souvent de nature administrative, à travers des œuvres littéraires, la question de l'éducation coloniale française peut être exploitée au niveau personnel et familial, et non seulement du point de vue des facteurs objectifs, mais aussi du point de vue des facteurs subjectifs et psychologiques. L'œuvre sélectionnée pour l'analyse est le roman « Tay phuong my nhon » de la belle lettrée Huynh Thi Bao Hoa, publié à Saïgon en 1927. Le texte utilisé est les deux volumes originaux qui ont été numérisés à la Bibliothèque numérique française - vietnamien de la Bibliothèque nationale de France. Le protagoniste Tuan Ngoc, âgé d'environ 20 ans en 1915, est passé de l'apprentissage du confucéen au français. Nous suivrons ce personnage pour en apprendre davantage sur l'école franco-vietnamienne du contenu de l'enseignement à la valeur du diplôme, ainsi que des connaissances extra-scolaires acquises.

Mots clés: Éducation, école franco - vietnamienne, Tay phuong my nhon, Tuan Ngoc, Bach Lan.

GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT ĐẦU THẾ KỶ XX VÀ NHỮNG NHÂN VẬT NỮ TIÊU BIỂU THỜI TÂY HỌC

THÍCH NỮ HIỀN NGUYỄN

Tóm tắt: Phụ nữ - một nửa của thế giới loài người, luôn đóng vai trò nhất định trong xã hội. Song, trong xã hội phong kiến họ không được đến trường học. Đến thời Pháp thuộc, trường dành cho nữ sinh được mở, phụ nữ mới được cấp sách đi học và được tự do thực hiện ước mơ của mình qua con đường học vấn. Thông qua hành lang văn hóa Pháp, nền giáo dục phương Tây mà cụ thể là giáo dục Pháp đã thâm nhập vào nước ta. Buổi đầu nền giáo dục này gặp nhiều trở ngại, khó khăn, phải qua hai lần cải cách, lần thứ nhất năm 1906, lần thứ hai 1917 thì nền giáo dục Pháp - Việt mới ổn định và phát triển. Chính nền giáo dục Pháp - Việt đã mở ra nhiều cơ hội cho phụ nữ Việt Nam lúc bấy giờ. Phụ nữ có quyền được học, được thể hiện khả năng bản thân, được cống hiến cho xã hội. Những nhân vật tiêu biểu trong thời Tây học như Nữ sử Đạm Phương, Đào Thị Xuân Yến, Diễm Phùng Thị, Hoàng Thị Nga, Hồ Thị Hạnh, Nguyễn Khoa Bội Lan... đã khẳng định được vị thế của mình trong đời sống xã hội, bên cạnh đời sống gia đình.

Từ khóa: Giáo dục Pháp Việt, Tây học, giáo dục nữ giới.

ÉDUCATION FRANCO-VIETNAMIENNE AU DÉBUT DU XXE SIÈCLE ET PERSONNAGES FÉMININS TYPIQUES DES ÉCOLES OCCIDENTALES

THICH NU HIEN NGUYEN

Résumé: Les femmes - la moitié du monde humain, jouent toujours un certain rôle dans la société. Cependant, vivant à l'époque féodale, elles n'étaient pas autorisées à aller à l'école. Il fallait jusqu'à la période coloniale française qu'une école pour les filles soit ouverte, les femmes pouvaient aller à l'école et devenir libres de réaliser leurs rêves via le chemin de l'éducation. À travers la culture française, l'éducation occidentale, en particulier l'éducation française, a pénétré notre pays. Dans un premier temps, cette éducation s'est heurtée à de nombreux obstacles et difficultés, il fallait alors deux réformes, dont la première en 1906 et la seconde en 1917, pour que l'éducation franco-vietnamienne ait pu se stabiliser et se développer. C'est fortement l'éducation franco-vietnamienne qui a ouvert de nombreuses chances aux femmes vietnamiennes à cette époque. Les femmes ont le droit d'étudier, de montrer leurs capacités et de contribuer à la société. Des figures féminines typiques de l'époque des écoles occidentales telles que la lettrée Dam Phuong Nu Su, Dao Thi Xuan Yen, Diem Phung Thi, Hoang Thi Nga, Ho Thi Hanh, Nguyen Khoa Boi Lan ... ont affirmé, à côté de la vie familiale, leur position dans la vie professionnelle.

Mots clés: Éducation franco-vietnamienne, écoles occidentales, éducation des femmes.

GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT Ở BẮC TRUNG KỶ 30 NĂM ĐẦU THẾ KỶ XX

DƯƠNG THỊ KIM OANH, DƯƠNG THỊ THANH HẢI

Trường Đại học Vinh

Tóm tắt: Để phục vụ có hiệu quả cho công cuộc xâm lược, cai trị Việt Nam, chính quyền Pháp đã nhanh chóng phát triển một chế độ giáo dục hoàn toàn mới cho người bản xứ: Giáo dục Pháp - Việt. Chính quyền thuộc địa đã du nhập những nội dung, chương trình, phương pháp dạy học theo kiểu phương Tây vào hệ thống giáo dục Pháp - Việt. Tuy nhiên, những yếu tố “bản địa” đã chi phối và ảnh hưởng nhất định đến chính sách giáo dục của Pháp. Bởi trường học Pháp - Việt được hình thành trong chính sách thực dân, đồng thời được xem xét trong thái độ tiếp nhận của người dân Việt Nam ở ba kỳ. Bài viết tập trung nghiên cứu những điểm cơ bản của giáo dục Pháp - Việt ở Bắc Trung Kỳ 30 năm đầu thế kỷ XX với mong muốn làm rõ sự tương đồng và khác biệt giữa vùng Bắc Trung Kỳ so với Trung và Nam Trung Kỳ trong: bậc học, chương trình, cơ sở vật chất... và những tác động của giáo dục Pháp - Việt tới vùng đất này.

Từ khóa: Giáo dục Pháp - Việt, Bắc Trung Kỳ, cải cách giáo dục.

L'ENSEIGNEMENT FRANCO - VIETNAMIEN AU NORD D'ANNAM DANS LES 30 PREMIÈRES ANNÉES DU XXe SIÈCLE

DUONG THI KIM OANH, DUONG THI THANH HAI

Résumé: Afin d'asservir efficacement l'invasion et la domination de la France au sein du Protectorat au Vietnam, le pouvoir colonial a rapidement développé un nouveau régime éducatif spécifique pour les indigènes: l'enseignement franco - vietnamien. Le pouvoir protectoral avait choisi de réformer des contenus, des programmes, et des méthodes d'enseignement occidental et de l'appliquer au régime d'enseignement franco - vietnamien. Cependant, on remarque que le facteur indigène influence la politique de l'enseignement de la France, et ce dernier reçoit l'aval du Gouvernement protectoral. Parce que l'école franco - vietnamienne est fondée pendant la politique coloniale des observations intéressantes ont été retenues auprès de la population indigène dans toutes les provinces du Vietnam. Cet article concentrera toutes les recherches qui ont été effectuées au sein de l'éducation Franco vietnamienne au Nord d'Annam au début des années du XXe siècle. Il a pour but ultime de clarifier des similitudes et des différences entre la région au Nord d'Annam et les autres régions en Annam (le Centre et le Sud). On y trouvera des études sur les: cycles scolaires les, programmes et le, matériel éducatif... et surtout le rôle et l'influence spécifique de l'enseignement franco - vietnamien dans cette région.

Mots clés: L'enseignement franco - vietnamien, Nord d'Annam, réforme l'enseignement.

THƠ MỚI (1930-1945) VÀ CHỦ NGHĨA HIỆN SINH

TRẦN KHÁNH PHONG
Trường THPT Hai Bà Trưng, TP Huế

Tóm tắt: Chịu ảnh hưởng của văn học và triết học Pháp, thơ Mới (1930-1945) là một hiện tượng độc đáo của Văn học Việt Nam. Chủ nghĩa hiện sinh được phổ biến rộng rãi ở Pháp và ảnh hưởng tới các châu lục khác sau khi thơ Mới đã kết thúc vai trò lịch sử. Thơ Mới (1930-1945) và chủ nghĩa hiện sinh là hai hiện tượng thuộc hai lĩnh vực khác nhau. Tuy vậy, chúng ta vẫn có thể so sánh dựa trên sự tương đồng trong tư duy triết lý về con người. Phép so sánh này giúp chúng ta tìm ra điểm giống và khác nhau, từ đó khẳng định giá trị nhân bản của hai hiện tượng, đặc biệt là thơ Mới-một hiện tượng độc đáo của thơ ca Việt Nam.

Từ khóa: Thơ Mới, chủ nghĩa hiện sinh, tư duy triết lý, so sánh, giá trị nhân bản.

POÉSIE NOUVELLE VAGUE ET EXISTENTIALISME

TRAN KHANH PHONG

Résumé: Sous l'influence de la littérature et de la philosophie françaises, le courant Poésie Nouvelle Vague dans les années 1930-1945 est un phénomène exceptionnel de la littérature vietnamienne. L'existentialisme était très répandu en France et influençait d'autres continents après que la Poésie Nouvelle Vague avait mis fin à son rôle historique. La Poésie Nouvelle Vague et l'existentialisme sont deux phénomènes faisant partie des domaines différents. Toutefois, nous pouvons en faire des comparaisons en nous basant sur les similitudes et les différences dans leurs pensées philosophiques sur l'être humain, ce qui permettrait d'affirmer les valeurs humaines de ces deux phénomènes, surtout du courant Poésie Nouvelle Vague, considérée à jamais comme une originalité de la poésie vietnamienne.

Mots clés: Poésie Nouvelle Vague, existentialisme, pensées philosophiques, comparaisons, valeurs humaines.

CẢI CÁCH GIÁO DỤC CỦA PHÁP TẠI VIỆT NAM VÀ HÀ LAN Ở INDONESIA THỜI THUỘC ĐỊA: NHỮNG ĐIỂM TƯƠNG ĐỒNG

NGUYỄN HỮU PHÚC

Phòng Tư liệu Tri Thông Đường, TP Huế

Tóm tắt: Giáo dục được coi là một công cụ quan trọng trong chính sách cai trị và bóc lột thuộc địa của thực dân Pháp tại Việt Nam và Hà Lan ở Indonesia. Để có thể thiết lập sự độc quyền thương mại và duy trì địa vị chính trị ở các thuộc địa, cả người Pháp và Hà Lan đều coi giáo dục là một phương cách để kiểm soát xã hội thông qua việc cung cấp một chương trình giáo dục và văn hóa phương Tây vào Việt Nam và Indonesia nhằm biến đổi thế giới quan của người bản địa. Từ cuối thế kỷ XIX, đầu thế kỷ XX, nhu cầu cấp thiết về các lợi ích tại thuộc địa khiến chính quyền Pháp và Hà Lan phải có những điều chỉnh thông qua những chính sách riêng để nâng cao trình độ và cải thiện chất lượng nguồn nhân lực phục vụ trong bộ máy chính quyền thuộc địa. Trong khuôn khổ bài viết này, tác giả tập trung trình bày những điểm tương đồng trong cuộc cải cách giáo dục của Pháp tại Việt Nam, Hà Lan ở Indonesia trong thời kì thuộc địa.

Từ khoá: Cải cách giáo dục, chính quyền Pháp, chính quyền Hà Lan, Indonesia, thuộc địa, tương đồng, Việt Nam.

POINTS COMMUNS DANS LES RÉFORMES ÉDUCATIVES EFFECTUÉES PAR LES FRANÇAIS AU VIETNAM ET LES NÉERLANDAIS EN INDONÉSIE SOUS LA PÉRIODE COLONIALE

NGUYEN HUU PHUC

Résumé: L'éducation s'est présentée comme un bon outil dans les politiques d'exploitation et de gouvernance des colonisateurs au Vietnam et en Indonésie. En effet, afin d'y établir leur monopole commercial et de maintenir leur statut géopolitique, les Français et Néerlandais ont tous considéré l'éducation comme un moyen efficace pour assurer le contrôle social. Ainsi, ils ont créé un nouveau système éducatif à l'occidentale en vue de changer la vision des indigènes. De la fin du 19e au début du 20e siècles, face à des demandes urgentes en termes d'intérêts, ces gouvernements ont dû modifier leurs politiques en vue d'améliorer le niveau et la qualité de leurs personnels. Dans le cadre de cet article, nous présenterons des ressemblances dans les réformes éducatives qu'ont effectuées les Français au Vietnam et les Néerlandais en Indonésie durant la période coloniale.

Mots clés: réformes éducatives, gouvernement français, gouvernement neerlandais, Indonésie, colonie, ressemblances, Vietnam.

QUÁ TRÌNH CHỮ QUỐC NGỮ TRỞ THÀNH NGÔN NGỮ CHÍNH THỨC TRONG TRƯỜNG PHỔ THÔNG THỜI THUỘC PHÁP

NGUYỄN HỮU PHÚC¹, HỒ THỊ NGỌC HÀ²

¹Phòng Tư liệu Tri Thông Đường, TP Huế

²Hội Nông dân huyện Tiên Phước

Tóm tắt: Song song với quá trình thôn tính tại Việt Nam, người Pháp tăng cường đẩy mạnh thực thi chính sách giáo dục ngay khi vừa làm chủ vùng đất Nam Kỳ. Tuy nhiên, họ đã vấp phải một trở ngại lớn khi nền giáo dục Nho học của Việt Nam vẫn còn tồn tại và đào tạo ra những tri thức yêu nước chống lại người Pháp. Những toan tính, mưu lợi trong chính sách giáo dục sẽ đi ngược lại sự mong đợi của người Pháp khi chữ Hán vẫn được người Việt sử dụng. Hiểu được tầm quan trọng của giáo dục đối với công cuộc khai thác và bóc lột thuộc địa, chính quyền Pháp đã ban hành nhiều quy định bắt buộc chữ Pháp và chữ Quốc ngữ có trong chương trình giáo dục. Trong bài báo này, tác giả muốn làm rõ quá trình chữ Quốc ngữ trở thành ngôn ngữ chính thức trong các trường phổ thông, vấn đề sách giao khoa và các tài liệu được biên soạn bằng chữ Quốc ngữ vào nửa đầu thế kỷ XX.

Từ khoá: Chính quyền Pháp, chính sách giáo dục, chữ Quốc ngữ, ngôn ngữ chính thức, Việt Nam.

PROCESSUS DAMENER LE “QUOC NGU” À DEVENIR LA LANGUE OFFICIELLE DANS LES ÉCOLES COLONIALES FRANÇAISES

NGUYEN HUU PHUC, HO THI NGOC HA

Résumé: Parallèlement au processus d'annexion au Vietnam, les Français ont intensifié la mise en œuvre des politiques éducatives dès qu'ils possédaient la Cochinchine. Cependant, ils ont rencontré un gros obstacle quand l'éducation confucéenne du Vietnam existait encore et produisait des intellectuels patriotiques contre les Français. Les tentatives et intrigues dans la politique éducative étaient à l'encontre des attentes des Français lorsque les caractères chinois sont encore utilisés par les Vietnamiens. Comprenant bien l'importance de l'éducation pour l'exploitation de la colonie, le gouvernement colonial français a publié de nombreuses réglementations obligatoires sur le français et le quoc ngu dans le programme éducatif. Dans cet article, nous allons clarifier le processus de transformation du quoc ngu comme langue officielle dans les écoles secondaires ainsi que la question des manuels et des documents rédigés en quoc ngu dans la première moitié du XXe siècle.

Mots clés: Gouvernement colonial français, politique éducative, Quoc ngu, langue officielle, Vietnam.

NHẬN THỨC VỀ VẤN ĐỀ GIÁO DỤC KỸ NĂNG SỐNG CHO HỌC SINH Ở VIỆT NAM NỬA ĐẦU THẾ KỶ XX QUA TÁC PHẨM GIA ĐÌNH GIÁO DỤC VÀ KIM CHỈ NAM CHO HỌC SINH

TRẦN VĂN PHƯƠNG¹, NGUYỄN LÊ ĐỨC ANH²

¹Trường Trung học Phổ thông Trưng Vương

²Trường Đại học Sư phạm TP HCM

Tóm tắt: Trong bối cảnh Việt Nam nửa đầu thế kỷ XX, nền giáo dục Pháp – Việt thời kì thuộc địa tồn tại nhiều hạn chế. Các học sinh gặp khó khăn ở vấn đề học tập và sinh hoạt. Trước thực trạng đó, nhiều nhà trí thức, nhà giáo dục tâm huyết luôn trăn trở để tìm ra được các biện pháp giải quyết thích hợp. Qua phân tích tác phẩm “Gia đình giáo dục” (l'éducation familiale) của tác giả Thái Phi - Nguyễn Đức Phong và “Kim chỉ nam cho học sinh” (Guide pour les étudiants) của tác giả Nguyễn Hiến Lê, bài viết muốn làm rõ nhận thức về một số vấn đề học sinh gặp phải trong cuộc sống hằng ngày để từ đó thể hiện nhận thức về vấn đề giáo dục kỹ năng sống cho học sinh đương thời.

Từ khóa: Giáo dục Pháp – Việt, thực trạng giáo dục, tổ chức đời sống cá nhân.

SENSIBILISATION DES ÉTUDIANTS DU VIETNAM À LA PROBLÉMATIQUE DE L'ÉDUCATION AUX COMPÉTENCES DE LA VIE COURANTE AU COURS DE LA PREMIÈRE MOITIÉ DU XXe SIÈCLE À TRAVERS LES TRAVAUX DE “GIA ĐÌNH GIÁO DỤC” (L'ÉDUCATION FAMILIALE) ET “KIM CHỈ NAM CHO HỌC SINH” (GUIDE POUR LES ÉTUDIANTS)

TRAN VAN PHUONG, NGUYEN LE DUC ANH

Résumé: Dans le contexte du Vietnam dans la première moitié du XXe siècle, le système éducatif franco-vietnamien de la période coloniale avait de nombreuses limites. Les élèves des avaient des difficultés à apprendre et à vivre. Face à cette situation, de nombreux intellectuels, des éducateurs enthousiastes et toujours soucieux de trouver des solutions appropriées. À travers l'analyse de "Gia dinh giao duc" (l'éducation familiale) de l'auteur Thai Phi - Nguyen Duc Phong et du "Kim chi nam cho hoc sinh" (Guide pour les étudiants) de Nguyen Hien Le, l'article clarifie la prise de conscience de certains problèmes rencontrés par les élèves dans la vie quotidienne, exprimant ainsi la prise de conscience de la problématique de l'éducation des élèves des contemporaines.

Mots clés: Enseignement français – vietnamien, la condition scolaire, l'organisation de la vie personnelle.

TỪ TƯ TƯỞNG NỮ QUYỀN CỦA MARIE-OLYMPE DE GOUGES Ở PHÁP ĐẾN VẤN ĐỀ GIÁO DỤC CỦA ĐẠM PHƯƠNG NỮ SỬ Ở VIỆT NAM

TRẦN HUYỀN SÂM, NGUYỄN HỮU MINH
Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

Tóm tắt: Bản tham luận của chúng tôi đề cập đến làn sóng nữ quyền thứ nhất ở Pháp và những ảnh hưởng của nó đối với tư tưởng giải phóng phụ nữ ở Việt Nam đầu thế kỷ XX. Chúng tôi dùng lại hai nhà nữ quyền tiêu biểu, đó là Marie-Olympe de Gouges ở Pháp và Đạm Phương nữ sử ở Việt Nam. Mặc dù có độ vênh về mặt lịch sử, nhưng cả hai đều gặp gỡ ở tư tưởng và khát vọng đấu tranh vì quyền bình đẳng giới. Cả hai đều có những đột phá quan trọng về tinh thần giải phóng nữ giới - ở thời điểm gay gắt của lịch sử. Hoạt động nữ quyền của họ đã tạo nền tảng bước đầu cho các làn sóng nữ quyền về sau ở Pháp và Việt Nam.

Từ khóa: Nữ quyền, làn sóng, thứ nhất, Marie-Olympe, de Goures, Đạm Phương, nữ sử.

DE L'IDÉOLOGIE FÉMINISTE DE MARIE-OLYMPE DE GOUGES EN FRANCE À LA QUESTION DE L'ÉDUCATION DE DAM PHUONG NU SU AU VIETNAM

TRAN HUYEN SAM, NGUYEN HUU MINH

Résumé: Notre article aborde la première vague de féminisme en France et ses effets sur l'idéologie de libération des femmes au Vietnam au début du XXe siècle. Nous nous sommes arrêtés chez deux féministes typiques, Marie-Olympe de Gouges en France et la lettrée Dam Phuong nu su au Vietnam. Malgré les turbulences historiques, les deux se rencontrent dans l'idéologie et les aspirations de lutter pour les droits à l'égalité des sexes. Elles ont toutes les deux des percées importantes, à un moment fort de l'histoire, dans l'esprit de l'émancipation des femmes. Leurs activités féministes ont créé la première base des vagues ultérieures de féminisme en France et au Vietnam.

Mots clés: Féminisme, vague, première, Marie-Olympe, de Goures, Dam Phuong, nu su.

SỰ PHÁT TRIỂN CỦA NỀN GIÁO DỤC Y TẾ PHÁP VIỆT NỬA ĐẦU THẾ KỶ XX

ĐỖ HOÀNG SƠN, NGUYỄN MINH ĐẠI
Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

Tóm tắt: Thông qua việc trình bày một cách có hệ thống những chính sách giáo dục của Pháp ở Việt Nam nửa đầu thế kỷ XX, bài viết sẽ làm nổi bật sự phát triển của nền giáo dục y tế Việt Nam thời Pháp thuộc nửa đầu thế kỷ XX. Qua đó rút ra những nhận định đối với những chính sách và sự phát triển của nền giáo dục y tế nước ta trong giai đoạn này.

Từ khóa: Giáo dục Pháp Việt, giáo dục y tế, Việt Nam, Pháp.

DÉVELOPPEMENT DE L'ENSEIGNEMENT DE LA MÉDECINE AU VIETNAM À LA PREMIÈRE MOITIÉ DU 20^E SIÈCLE SOUS LA COLONIE FRANÇAISE

DO HOANG SON, NGUYEN MINH DAI

Résumé: En présentant de manière systématique les politiques de l'éducation qu'a déployées la France au Vietnam au cours de la première moitié du 20e siècle, nous allons mettre en avant le développement de l'enseignement de la médecine dans ce pays sous la colonie française. Nous en déduisons ensuite quelques constats sur les politiques relatives à l'enseignement de la médecine au Vietnam et son développement à cette époque.

Mots clés: Éducation franco-annamite, enseignement de la médecine, Vietnam, France.

BÁO TIẾNG DÂN (1927-1943) VỚI VẤN ĐỀ GIÁO DỤC NHO HỌC

NGÔ THỊ THANH TÂM

Tóm tắt: Trong bài viết này, chúng tôi thực hiện một phân tích về việc đánh giá lại giáo dục Nho học dựa trên căn cứ các bài viết của tờ báo Tiếng Dân (1927-1943) tại Trung Kỳ. Trong tương quan với nền giáo dục Pháp – Việt, giáo dục Nho học bộc lộ những ưu thế nhất định bao gồm ngôn ngữ và tư tưởng học thuật Nho giáo. Tiếp cận từ góc độ văn hóa, khái niệm vốn văn hóa cho phép nhìn nhận những giá trị của giáo dục Nho học như vốn văn hóa của một dân tộc dựa trên tầm nhìn về sự phát triển giáo dục nói chung, nhất là phát triển năng lực người học. Phương pháp phân tích tư liệu được sử dụng trong bài viết nhằm đi đến kết luận về những giá trị khả dụng cho sự kế thừa truyền thống học tập Nho giáo như là tiền đề để tham gia vào mô hình giáo dục phương Tây, hướng đến hiện đại hoá văn hoá dân tộc.

Từ khóa: Giáo dục Nho học, vốn văn hóa, báo Tiếng Dân.

JOURNAL “TIENG DAN” (1927-1943) AVEC L’ÉDUCATION CONFUCÉENNE

NGO THI THANH TAM

Résumé: Dans cet article, nous effectuons une analyse de la réévaluation de l'éducation confucéenne à partir des articles du journal Tieng Dan (1927-1943) à Annam. Par rapport à l'éducation franco-vietnamienne, l'éducation confucéenne révèle certains avantages, notamment la langue confucéenne et l'idéologie académique. Abordant du point de vue de la culture, le concept de capital culturel permet de reconnaître les valeurs de l'éducation confucéenne comme le capital culturel d'une nation basée sur la vision du développement général de l'éducation, notamment de développer de la capacité des apprenants. La méthode d'analyse des documents est utilisée dans l'article pour tirer des conclusions sur les valeurs disponibles pour l'intégration de la tradition d'apprentissage confucéenne comme condition préalable à la participation au modèle éducatif occidental.

Mots clés: Éducation confucéenne, capitale culturelle, journal Tieng Dan.

BẬC TIỂU HỌC TRONG CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC PHỔ THÔNG PHÁP - VIỆT (1864-1945)

LÊ THỊ HOÀI THANH

Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

Tóm tắt: Ngay sau khi thiết lập chế độ thuộc địa, người Pháp tiến hành tái thiết nền giáo dục Việt Nam bằng việc xóa bỏ dần nền giáo dục Nho học để đi đến xác lập nền giáo dục mới nhằm đào tạo một đội ngũ trí thức phục vụ cho chính quyền cai trị. Để đạt được mục tiêu này, người Pháp từng bước xây dựng và hoàn thiện hệ thống giáo dục phổ thông, chuyên nghiệp, cao đẳng, đại học và giáo dục chuyên biệt. Trong đó, giáo dục tiểu học được chính quyền Pháp chú trọng bởi đây chính là bậc học đóng giữ vai trò nền tảng không thể thiếu đối với giáo dục trung học. Do vậy, nghiên cứu về quá trình hình thành, phát triển; chương trình giảng dạy; đội ngũ giáo viên; nội dung, quy chế thi cử, hoạt động thanh tra, giám sát trường học,... sẽ góp thêm một cái nhìn toàn diện về nền giáo dục Việt Nam thời Pháp thuộc.

Từ khóa: Giáo dục Pháp – Việt, phổ thông, tiểu học.

ENSEIGNEMENT PRIMAIRE DANS L'ÉDUCATION GÉNÉRALE FRANCO-ANNAMITE (1864-1945)

LE THI HOAI THANH

Résumé: Après la mise en place du régime colonial au Vietnam, les Français ont procédé à la réforme de son éducation: l'enseignement basé sur le confucianisme a été remplacé progressivement par un nouveau système consistant à former du personnel au service du gouvernement oppressif. Ce système éducatif, établi et amélioré au fur et à mesure par les Français, comprenait les enseignements général, professionnel, supérieur et spécifique. Parmi ceux-ci, les écoles primaires ont fait l'objet d'une grande attention de la part du gouvernement français car elles constituaient un socle indispensable pour les collèges. Ainsi, une étude sur l'enseignement primaire (création, développement, programmes, corps professoral, évaluation, inspection,...) apportera un aperçu global sur l'éducation vietnamienne sous la colonie française.

Mots clés: Éducation franco-annamite, enseignement général, enseignement primaire.

SỰ RA ĐỜI CỦA TRƯỜNG QUỐC HỌC HUẾ VÀ VAI TRÒ CỦA TRƯỜNG TRONG NỀN GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT THỜI CẬN ĐẠI

*NGUYỄN TẤT THẮNG, LÊ VĂN THUẬT, NGUYỄN ANH TUẤN
Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế*

Tóm tắt: Nền giáo dục Việt Nam thời cận đại nhận được sự quan tâm của nhiều ngành nghiên cứu, nhiều học giả, nhà nghiên cứu trong và ngoài nước. Xuất phát từ những mục đích khác nhau, các công trình nghiên cứu đã đưa ra nhiều luận giải với những nhận xét đa chiều. Từ khi áp đặt được nền thống trị tại Nam Kỳ, người Pháp đã áp dụng chính sách giáo dục mới, định hình nên một nền giáo dục mới thay thế cho nền giáo dục cổ truyền. Nhờ vậy, nhiều trường học được thành lập, đặc biệt nhất là sự ra đời của Trường Quốc Học Huế năm 1896. Suốt diễn trình lịch sử từ ngày thành lập đến nay, Trường Quốc Học Huế luôn đóng vai trò cực kỳ quan trọng đối với giáo dục Việt Nam trên nhiều phương diện. Bài viết này góp phần làm sáng rõ một số nội dung về chính sách giáo dục của người Pháp đối với Việt Nam nửa sau thế kỷ XIX, dẫn đến sự ra đời của Trường Quốc Học Huế và vai trò đặc biệt của nó trong nền giáo dục Pháp - Việt thời cận đại.

Từ khóa: Trường Quốc Học Huế, Giáo dục Pháp - Việt, thời cận đại, Nguyễn Tất Thành, Nguyễn Văn...

LA CRÉATION DU LYCÉE QUÔC HỌC À HUÊ ET LE RÔLE DE CELUI-CI DANS LE SYSTÈME ÉDUCATIF FRANCO-VIETNAMIEN MODERNE

NGUYEN TAT THANG, LE VAN THUAT, NGUYEN ANH TUAN

Résumé: Beaucoup de chercheurs et de spécialistes tant nationaux qu'internationaux ont accordé une attention particulière à l'éducation nationale vietnamienne contemporaine. De visées diverses, les études ont suggéré différentes interprétations et remarques, et ce à plusieurs niveaux. Depuis l'annexion de la Cochinchine, les Français ont appliqué une nouvelle politique d'éducation dont la mise en oeuvre allait remplacer progressivement l'ancienne école. De nombreux établissements scolaires ont vu le jour dont le lycée Quôc Hoc de Huê en 1896. Depuis sa création jusqu'à maintenant, le lycée Quôc Hoc a toujours joué un rôle de premier ordre, en maints aspects, au bénéfice de l'éducation nationale. La présente intervention tient à éclaircir certains contenus de la politique éducative de la part des Français au Vietnam durant la seconde moitié du XIXe siècle, ce qui a conduit à la naissance du lycée Quôc Hoc. Puis à souligner la vocation particulière du lycée dans le système éducatif franco-vietnamien moderne.

Mots clés: Lycée Quôc Học Huế, système éducatif franco-vietnamien, époque contemporaine, Nguyễn Tất Thành, Nguyễn Văn...

HỆ THỐNG GIÁO DỤC CAO ĐẲNG CHUYÊN NGHIỆP VÀ ĐẠI HỌC Ở VIỆT NAM THỜI PHÁP THUỘC

HOÀNG THỊ THẨM
Trường Đại học Thương mại

Tóm tắt: Giáo dục là một trong những lĩnh vực Pháp chú trọng trong xây dựng chính sách cai trị ở các nước thuộc địa. Với đặc thù của người An Nam, thực dân Pháp đã từng bước lập chính sách và xây dựng hệ thống giáo dục Pháp – Việt dành cho người Việt Nam nhằm đào tạo đội ngũ nhân viên phục vụ cho nhu cầu chinh phục và khai thác thuộc địa. Bài viết tập trung làm rõ một số vấn đề xung quanh quá trình hình thành hệ thống trường giáo dục chuyên nghiệp, cao đẳng, đại học ở Việt Nam thời Pháp thuộc như: chủ nghĩa thực dân và giáo dục thực dân; chính sách giáo dục của Pháp ở Việt Nam; các trường cao đẳng chuyên nghiệp, đại học thời Pháp thuộc; rút ra một vài nhận xét về hệ thống giáo dục cao đẳng chuyên nghiệp và đại học ở Việt Nam thời Pháp thuộc.

Từ khoá: Giáo dục, cao đẳng, chuyên nghiệp, đại học, thời Pháp thuộc, Việt Nam, Pháp.

SYSTÈME DES COLLEGES PROFESSIONNELS ET DES UNIVERSITÉS AU VIETNAM PENDANT LA PÉRIODE COLONIALE FRANÇAISE

HOANG THI THAM

Résumé: L'éducation est l'un des domaines sur lesquels la France se concentre dans l'établissement des politiques de gouvernance dans les pays coloniaux. En se basant sur les caractéristiques des Annames, les colonialistes français ont progressivement mis en place une politique et un système éducatif franco-vietnamien aux Vietnamiens afin de former du personnel qui répond aux besoins de conquête et d'exploitation. L'article a pour but de clarifier un certain nombre de questions concernant la formation du système des collèges professionnels et des universités au Vietnam pendant la période coloniale française: le colonialisme et l'éducation coloniale; Politique éducative française au Vietnam; Collèges professionnelles et universités de la colonisation française ... d'où sont relevées quelques remarques sur le système d'enseignement supérieur professionnel au Vietnam pendant la période coloniale française.

Mots clés: Éducation, collège, professionnel, université, colonialiste français, Vietnam, France.

BẤT BÌNH ĐẲNG GIỚI TRONG GIÁO DỤC THỜI KỲ PHÁP - VIỆT: KHÁC BIỆT GIỮA NAM KỲ, TRUNG KỲ VÀ BẮC KỲ

HOÀNG BÁ THỊNH¹, ĐOÀN THỊ THANH HUYỀN²

¹Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội

²Học viện Phụ nữ Việt Nam

Tóm tắt: Giáo dục thời kỳ Pháp - Việt đã tạo nên sự chuyển đổi căn bản trong hệ thống giáo dục Việt Nam nửa đầu thế kỷ 20, không chỉ ở việc thay đổi hệ thống, cơ cấu, hình thức, nội dung giáo dục, đánh dấu sự suy tàn của Nho học, mà còn ở đào tạo nguồn nhân lực ban đầu cho xã hội hiện đại. Đặc biệt, đã mở rộng hơn cánh cửa cho phụ nữ tiếp cận với học vấn, và hình thành nên tầng lớp nữ trí thức trong những năm đầu thế kỷ XX. Bài viết này đề cập đến bất bình đẳng giới trong giáo dục, so sánh sự khác biệt giữa ba vùng Nam kỳ, Trung kỳ và Bắc kỳ. Có sự khác biệt giữa các vùng, phụ nữ Nam kỳ có cơ hội tiếp cận với các bậc học giáo dục nhiều hơn so với phụ nữ ở Bắc kỳ và Trung kỳ. Ở bậc Trung học, nam sinh nhiều gấp từ 15 lần (Trung kỳ và Nam kỳ) đến 30 lần (Bắc kỳ) so với nữ. Còn ở hệ cao đẳng, tỷ lệ chênh lệch giới tính trong học sinh đã giảm, từ 10 lần (Trung kỳ) xuống hơn 3 lần (Nam kỳ) và gần 3 lần (Bắc kỳ). Năm 1941-1942, Nam kỳ vẫn là vùng có mức độ bất bình đẳng giới thấp hơn hai miền Bắc kỳ và Trung kỳ, với học sinh nữ chiếm 34,4% trong tổng số học sinh của vùng, tiếp theo là Trung kỳ với gần 30%, đây là vùng có sự thay đổi ngoạn mục về tỷ lệ nữ sinh, với mức tăng gấp gần 10 lần; thấp nhất là Bắc kỳ với 22,7% (tăng 15,1%). Tỷ lệ nữ sinh trên tổng dân số ở các vùng cũng có sự khác biệt, Nam kỳ có tỷ lệ nữ sinh cao nhất với 6,4% (năm 1931) đến 8,7% (năm 1944), tỷ lệ này tương ứng ở Bắc kỳ là 0,1% và 2,5%; với Trung kỳ là 0,03% và 2,1%.

Từ khóa: Giáo dục Việt-Pháp, bất bình đẳng giới trong giáo dục, thể hệ trí thức, khác biệt vùng miền.

INÉGALITÉ ENTRE LES SEXES DANS L'ÉDUCATION À LA PÉRIODE FRANCO-VIETNAMIENNE: LA DIFFÉRENCE ENTRE LA COCHINCHINE, LANNAM ET LE TONKIN

HOANG BA THINH, DOAN THI THANH HUYEN

Résumé: L'éducation franco-vietnamienne a créé une transformation fondamentale du système éducatif vietnamien dans la première moitié du XXe siècle, non seulement dans des changements de système éducatif, de structure, de forme, de contenu, le marquage de déclin du confucianisme, mais aussi dans la formation initiale des ressources humaines pour la société moderne. En particulier, elle a également ouvert la porte aux femmes pour accéder à l'éducation et a formé la classe intellectuelle féminine dans les premières années du XXe siècle. Cet article examine les inégalités entre les sexes dans l'éducation, en comparant les différences entre les trois régions : la Cochinchine, l'Annam et le Tonkin. Il existe des différences entre ces régions et les femmes en Cochinchine ont eu exactement plusieurs accès aux différents cycles d'enseignement, par rapport à celles au Tonkin et en Annam. Au niveau secondaire, les écoliers présentent de quinze fois plus (en Annam et en Cochinchine) à trente fois (au Tonkin) que les écolières. Quant au niveau collégial, l'écart entre les sexes parmi les élèves diminue, passant de dix fois (en Annam) à plus de trois fois (en Cochinchine) et près de trois fois (au Tonkin). Durant les années 1941-1942, le niveau d'inégalité entre les sexes était plus faible en Cochinchine qu'au Tonkin et en Annam. En effet, les écolières représentant 34,4 % du nombre total d'étudiants en Cochinchine, alors que l'Annam présente près de 30 % donc il fallait noter que c'était en Annam où il y avait un changement radical de la proportion d'écolières, avec une multiplication de près de 10 fois ; tandis que le niveau le plus bas se trouvait au Tonkin avec 22,7 % (en hausse de 15,1 %). Il existe également une différence dans le rapport entre les écolières et la population totale de chaque région, dont en Cochinchine le taux d'écolières étant le plus élevé de 6,4 % (1931) à 8,7 % (1944), ce qui correspond au Tonkin de 0,1 % et 2,5 % ; an Annam de 0,03 % et 2,1 %.

Mots clés: Éducation vietnamienne-française, inégalité entre les sexes dans l'éducation, génération intellectuelle, différences régionales.

HAI NỮ TRÍ THỨC VỚI BÌNH ĐẲNG GIỚI Ở VIỆT NAM

HOÀNG BÁ THỊNH, HOÀNG NGUYỄN TỬ KHIÊM

Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội

Tóm tắt: Trong thời kỳ Pháp thuộc, nhiều phụ nữ được tiếp cận với nền giáo dục mới và có quan điểm tiến bộ về vai trò của phụ nữ trong xã hội. Bài viết này đề cập đến hai nhà trí thức nữ ở Trung kỳ và Bắc kỳ có đóng góp quan trọng vào tiến trình bình đẳng giới ở Việt Nam. *Dam Phương Nữ sử* (1881-1947) là người có quan điểm thúc đẩy sự học của phụ nữ. Những bài viết của bà cho thấy tầm nhìn xa, đi trước thời đại, là người tiên phong dùng báo chí, văn chương mở mang dân trí cho phụ nữ, dành trọn tâm huyết, tài năng đấu tranh bênh vực quyền của phụ nữ. *Lê Thị Nham Tuyết* (1927-2012) là một nhà nhân học. Bà có nhiều công trình nghiên cứu về phong tục, tập quán và văn hóa, là người tiên phong và mở đường cho nghiên cứu về phụ nữ và bình đẳng giới ở Việt Nam. Các nhà khoa học nghiên cứu về phụ nữ và bình đẳng giới trên thế giới đều biết đến cuốn sách *Phụ nữ Việt Nam qua các thời đại* của bà (được dịch ra 5 thứ tiếng: Anh, Trung, Pháp, Nga, Nhật Bản). Là người sáng lập và là giám đốc của Trung tâm nghiên cứu Giới, Gia đình và Môi trường trong phát triển (CGFED), tổ chức phi chính phủ đầu tiên ở Việt Nam (1993) với mục tiêu vận động chính sách về bình đẳng giới.

Từ khóa: Nữ trí thức, bình đẳng nam nữ, *Dam Phương Nữ sử*, *Lê Thị Nham Tuyết*, thể hệ trí thức.

DEUX INTELLECTUELLES FÉMININES ET ÉGALITÉ DES SEXES AU VIETNAM

HOANG BA THINH, HOANG NGUYEN TU KHIEM

Résumé: Durant la période coloniale française, de nombreuses femmes avaient accès à une nouvelle éducation et avaient une vision progressiste du rôle de la femme dans la société. Cet article mentionne deux intellectuelles féminines en Annam et au Tonkin, ayant des contributions importantes au processus d'égalité des sexes au Vietnam. *Dam Phuong Nu Su* (1881-1947) est une intellectuelle en vue de promouvoir l'éducation des femmes. Ses écrits montrent la prévoyance, très en avance sur son temps, étant une pionnière dans l'utilisation du journalisme et de la littérature pour élever le niveau intellectuel des femmes, consacrant de tout son cœur et son talent à défendre les droits des femmes. *Le Thi Nham Tuyet* (1927-2012) était un anthropologue. Elle possède de nombreuses recherches sur les coutumes, les pratiques et la culture, elle est également une pionnière ouvrant la voie à la recherche sur les femmes et l'égalité des sexes au Vietnam. Les scientifiques mondiaux qui étudient les femmes et l'égalité connaissent tous son livre *Les femmes vietnamiennes à travers les temps* (traduit en 5 langues : anglais, chinois, français, russe, japonais). Elle est ainsi fondatrice et directrice du Centre de recherche sur le Genre, la Famille et l'Environnement dans le Développement (CGFED), la première organisation non gouvernementale au Vietnam (1993) ayant pour objectif de défendre l'égalité des sexes.

Mots clés: Intellectuelles féminines, égalité entre les hommes et les femmes, *Dam Phuong Nu*, *Le Thi Nham Tuyet*, génération d'intellectuels.

GIAO DỤC PHÁP Ở NAM KỲ (1861-1897)

PHẠM ĐỨC THUẬN, TRINH QUỐC GIA
Trường Đại học Cần Thơ

Tóm tắt: Sau khi chiếm được 3 tỉnh miền Đông Nam Kỳ, Pháp nhanh chóng thiết lập hệ thống giáo dục ở Nam Kỳ với 3 trường là Thông ngôn, Tiểu học và Sư phạm. Với việc thiết lập hệ thống trường học trong thời gian ngắn, giáo dục Pháp ở Nam Kỳ có những nền tảng đầu tiên phục vụ cho công cuộc cai trị của Pháp ở Việt Nam. Trong quá trình xây dựng và phát triển, giáo dục Pháp ở Nam Kỳ có những điểm riêng trước khi chương trình khai thác thuộc địa do Paul Doumer được thực thi ở toàn Đông Dương 1897. Bài viết nghiên cứu về “Giáo dục Pháp ở Nam Kỳ (1861-1897) góp phần tìm hiểu giáo dục Pháp ở Nam Kỳ trong thời kỳ đầu thiết lập bộ máy cai trị ở Việt Nam và những ảnh hưởng của nền giáo dục này đến những thay đổi của giáo dục Việt Nam trong giai đoạn cuối thế kỷ XIX đầu thế kỷ XX.

Từ khóa: Giáo dục, Pháp, Nam Kỳ, Việt Nam.

ÉDUCATION FRANÇAISE EN COCHINCHINE (1861-1897)

PHAM DUC THUAN, TRINH QUOC GIA

Résumé: Après avoir conquis trois provinces en Basse-Cochinchine, les Français y ont rapidement mis en place un système éducatif en créant le collège des interprètes, des écoles primaires et normales. Ceci a ainsi constitué les premiers fondements pour la domination française au Vietnam. De plus, ce système présentait des particularités intéressantes par rapport à celui établi à la suite de la prise des fonctions du gouverneur Paul Doumer en 1897. Cet article intitulé “Éducation française en Cochinchine (1861-1897)” dresse alors un aperçu sur l’éducation qu’a instaurée la France en Cochinchine lors de ses premières années de gouvernance; des impacts de celle-ci sur les changements de l’éducation vietnamienne à la fin du 19e et au début du 20e siècles en sont également déduits.

Mots clés: Éducation, France, Cochinchine, Vietnam.

ẢNH HƯỞNG CỦA GIÁO DỤC PHÁP ĐẾN TƯ TƯỞNG VỀ QUYỀN ĐỘC LẬP, TỰ DO CỦA HỒ CHÍ MINH

LÊ VĂN THUẬT, NGUYỄN MANH QUYÊN
Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

Tóm tắt: Tư tưởng Hồ Chí Minh về quyền độc lập, tự do của dân tộc là sản phẩm của sự kết hợp từ nhiều nhân tố khác nhau. Trong đó không thể không kể đến những ảnh hưởng của tinh hoa văn hóa Pháp thông qua nền giáo dục của Pháp. Hồ Chí Minh được tiếp cận với nền giáo dục của Pháp từ rất sớm qua hệ thống trường lớp do Pháp mở ra trên đất nước Việt Nam vào cuối thế kỷ XIX. Điều đó đã tạo điều kiện cho Người có cơ hội biết đến những giá trị văn hóa tiến bộ của phương Tây nói chung và của nước Pháp nói riêng, trong đó có khẩu hiệu “Tự do - Bình đẳng - Bác ái” để Người nuôi dưỡng khát vọng tìm đường cứu nước, giành quyền độc lập tự do cho đất nước.

Từ khóa: Hồ Chí Minh, giáo dục Pháp, độc lập, tự do, bình đẳng, bác ái.

IMPACTS DE L'ÉDUCATION FRANÇAISE SUR LES PENSÉES RELATIVES AUX DROITS D'INDÉPENDANCE ET DE LIBERTÉ DE HỒ CHI MINH

LE VAN THUAT, NGUYEN MANH QUYEN

Résumé: Les pensées de Hồ Chi Minh sur les droits relatifs à l'indépendance et la liberté des nations étaient le fruit de plusieurs facteurs, dont les quintessences de la culture française qu'il a acquises grâce à l'éducation. En effet, dès son jeune âge, Hồ Chi Minh a eu l'accès à l'éducation française via les écoles que les Français ont ouvertes au Vietnam à la fin du 19e siècle. Cela a constitué un environnement propice à sa prise de connaissance de valeurs progressistes occidentales, notamment celles de la France dont la liberté, l'égalité et la fraternité (devise de la République française). Toutes ces idées ont ainsi nourri son ambition de sauver son pays, de gagner l'indépendance et la liberté pour le peuple vietnamien.

Mots clés: Hồ Chi Minh, éducation française, indépendance, liberté, égalité, fraternité.

CONTRIBUTIONS DU RECIT “VOYAGE AU TONKIN EN 1876” AU DEVELOPPEMENT DE LA LITTERATURE VIETNAMIENNE AU XIX^è SIECLE

PHAN THI THANH THÚY¹, NGUYỄN MINH PHƯƠNG²

¹Trường Đại học Ngoại ngữ - Đại học Đà Nẵng

²Trường Đại học Sư phạm - Đại học Đà Nẵng

Résumé: Actuellement, il existe des avis contradictoires concernant la vie de Truong Vinh Ky dans l’histoire du Vietnam. Pourtant, la plupart des Vietnamiens reconnaissent sa contribution à la littérature vietnamienne, et à la généralisation de la langue vietnamienne. Durant la carrière littéraire brillante de Truong Vinh Ky, *Chuyen di Bac Ky nam At Hoi* (1876) est l’oeuvre le plus remarquable. Ce livre est publié en 1881, 5 ans après son voyage au Tonkin, un voyage qui lui cause beaucoup de problèmes mais qui intéresse bien les chercheurs. Par rapport à son énorme publication de tous les genres, et en plusieurs langues (vietnamien, chinois, portugais, français...), le volume de ce livre est très modeste avec seulement une trentaine de pages imprimées, mais ce qui est raconté dans ce livre est bien clair, en général, l’auteur raconte en détail ses visites dans différents coins au Tonkin. Pourtant, ce livre est la cause et même la preuve des controverses indéterminées du début du vingtième siècle jusqu’à nos jours. En se référant aux recherches déjà publiées, nous voudrions, à travers ce travail, mettre en lumière les contributions du récit “*Chuyen di Bac Ky nam At Hoi* (1876)” au développement de la littérature vietnamienne au XIX^è siècle.

NGUYỄN AN NINH – TRÍ THỨC TÂN HỌC NAM KỶ VÀ SỰ HỘI NHẬP VĂN HÓA, GIÁO DỤC DÂN TỘC VỚI THẾ GIỚI

NGUYỄN VĂN GIA THUY
Trường Đại học Vinh

Tóm tắt: Giáo dục Pháp - Việt đã sản sinh ra đội ngũ trí thức tân học tiên bộ, hiểu rõ chủ tâm của thực dân Pháp là xóa nhòa văn hóa của người Việt, đồng hóa dân tộc Việt Nam. Vậy, làm thế nào để chống đồng hóa, bảo vệ, giữ gìn bản sắc văn hoá dân tộc, giải quyết được xung đột giữa cái cũ và cái mới, tiếp thu văn hoá phương Tây để xây dựng một nền văn hoá Việt Nam tiên bộ, độc lập. Nguyễn An Ninh - một trí thức tân học của nền giáo dục Pháp - Việt, am tường văn hoá Đông - Tây đã có những nhìn nhận đúng đắn về định hướng phát triển văn hoá, giáo dục dân tộc. Bài viết làm rõ hoạt động của Nguyễn An Ninh trong sự dung hòa hai nền văn hoá Đông - Tây, tiếp thu có chọn lọc văn hoá, giáo dục tiên bộ phương Tây trên cơ sở bảo tồn các giá trị văn hóa truyền thống. Từ đó, thấy rõ hơn giá trị của hội nhập trong việc làm giàu sức mạnh nội sinh, làm phồn vinh văn hóa trong bối cảnh ngày nay.

Từ khóa: Nguyễn An Ninh, trí thức Nam Kỳ, hội nhập văn hóa, giáo dục.

NGUYEN AN NINH – NOUVEAU INTELLECTUEL COCHINCHINOIS ET L'INTÉGRATION CULTURELLE, ÉDUCATIVE NATIONALE AU MONDE ENTIER

NGUYEN VAN GIA THUY

Résumé: L'éducation franco-vietnamienne a formé une nouvelle génération d'intellectuels, comprenant pleinement l'intention du colonialisme français d'effacer la culture vietnamienne et d'assimiler le peuple vietnamien. Alors, comment lutter contre l'assimilation, protéger et préserver l'identité nationale, résoudre le conflit entre l'ancien et le nouveau, construire une culture vietnamienne avancée, indépendantes en absorbant la culture occidentale ? Nguyen An Ninh, fruit de l'éducation franco-vietnamienne, maîtrisant la culture Est-Ouest, a une vision précise de la culture et de l'orientation du développement culturel national. Notre travail clarifie les activités de Nguyen An Ninh dans la réconciliation des cultures de l'Est et de l'Ouest, absorbant de manière sélective la culture et l'éducation occidentale sur la base de la préservation des valeurs culturelles traditionnelles au but de rendre plus claire la valeur de l'intégration qui enrichit la force endogène et la culture nationale dans le contexte actuel.

Mots clés: Nguyen An Ninh, cochinchinois, intellectual intégration.

NGƯỜI PHÁP VỚI QUÁ TRÌNH XÁC LẬP NỀN GIÁO DỤC TÂY HỌC Ở VIỆT NAM GIAI ĐOẠN 1861-1919

LÊ ANH TUẤN¹, LÊ HOÀI NAM²

¹Phân viện Văn hóa Nghệ thuật quốc gia Việt Nam tại Huế

²Trường Đại học Công nghiệp TP Hồ Chí Minh

Tóm tắt: Cuối thế kỷ XIX, giáo dục phong kiến Việt Nam vốn đã suy yếu, đến triều Nguyễn vẫn không thể tránh khỏi dẫn đến khủng hoảng toàn diện, đặc biệt trước sự tấn công của thực dân cũng như những tư tưởng tiến bộ của nền giáo dục phương Tây. Sự xóa bỏ nền giáo dục phong kiến ở Việt Nam gắn với quá trình xâm chiếm thuộc địa và đặt nền cai trị hành chính, khai thác kinh tế. Để phục vụ quá trình khai thác thuộc địa, Pháp đã thiết lập nên một hệ thống giáo dục ở Việt Nam từ 1861, với việc xây dựng những trường học đầu tiên trên đất Nam Kỳ, sau đó mở rộng ra toàn cõi Việt Nam, tiến hành 2 cuộc cách mạng giáo dục, đưa đến nhằm xóa bỏ hoàn toàn giáo dục Hán học. Quá trình này, bên cạnh những mặt tiêu cực cũng mang đến nhiều thành tựu, đặt nền móng cho giáo dục Việt Nam sau này với sự ra đời của tầng lớp trí thức “tân học”, “Tây học” phục vụ cách mạng, xây dựng đất nước.

Từ khóa: Phong kiến, cải cách giáo dục, thuộc địa, Pháp, Việt Nam.

FRANCE AVEC PROCESSUS DE ÉTABLI LA FONDATION DE ÉDUCATION DE L'EUROPEAN VIETNAM DE 1861-1919

LE ANH TUAN, LE HOAI NAM

Résumé: À la fin du XIXe siècle, l'éducation féodale au Vietnam était déjà affaiblie, jusqu'à ce que la dynastie Nguyen conduise inévitablement à une crise globale, en particulier face aux attaques coloniales ainsi qu'aux idées progressistes de la religion. Éducation occidentale. L'abolition de l'éducation féodale au Vietnam associée au processus d'invasion coloniale et à la mise en place d'un régime administratif, à l'exploitation économique. Pour servir le processus d'exploitation coloniale, la France a mis en place un système éducatif au Vietnam depuis 1861, avec la construction des premières écoles en Cochinchine, puis s'étendant à l'ensemble du Vietnam. conduit deux révolutions éducatives, conduisant à l'abolition complète de l'éducation sino. Ce processus, en plus des aspects négatifs, a également apporté de nombreuses réalisations, jetant les bases de l'éducation vietnamienne plus tard, avec l'avènement des intellectuels “néo-universitaires” et “occidentaux” au service de la révolution, bâtiment de campagne.

Mots clés: Féodalisme, réforme de l'éducation, colonisation, France, Vietnam.

HỆ THỐNG GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT Ở KHÁNH HÒA (1887-1954)

NGUYỄN VĂN TUẤN, LÊ VĂN TRƯỜNG AN

Tóm tắt: Từ năm 1653 đến năm 1887, giáo dục ở Khánh Hòa vẫn là nền giáo dục phong kiến và không có nhiều thành tựu. Sau năm 1887, khi người Pháp tiến hành chính sách giáo dục mới, bức tranh giáo dục ở Khánh Hòa đã có những khởi sắc. Bên cạnh hệ thống trường học các cấp bậc, Khánh Hòa có sự tồn tại của các trường thực nghiệp, cơ sở giáo dục tôn giáo và các viện nghiên cứu. Do những điều kiện đặc thù nên hệ thống giáo dục Pháp - Việt ở Khánh Hòa chỉ phát triển tương đối. Dù vậy, sự xuất hiện của hệ thống giáo dục Pháp - Việt trên địa bàn Khánh Hòa đã có những tác động đa chiều trên nhiều phương diện.

Từ khóa: Giáo dục Pháp ở Khánh Hòa, giáo dục Pháp-Việt, viện Pasteur Nha Trang.

SYSTÈME DE L'ÉDUCATION FRANCO-VIETNAMIENNE À KHÁNH HÒA (1887-1954)

NGUYEN VAN TUAN, LE VAN TRUONG AN

Résumé: De 1653 à 1887, le système de l'éducation à Khánh Hòa était encore celui de féodalité qui n'avait pas beaucoup de réussites. Après 1887, quand les Français faisaient commencer la politique de la nouvelle éducation, l'éducation à Khánh Hòa a pris les premiers pas de développement dans l'ensemble. À côté du système des écoles de différents niveaux, Khánh Hòa a aussi des écoles d'expérimentation, des établissements d'éducation religieuse, des instituts de recherche. À cause des raisons régionales, le système de l'éducation franco-vietnamienne à Khánh Hòa s'est développé seulement un peu par rapport à l'avant. Pourtant, l'apparition du système de l'éducation franco-vietnamienne à Khánh Hòa a des influences interactionnelles sur plusieurs domaines.

Mots clés: Éducation française à Khánh Hòa, éducation franco-vietnamienne, Institut Pasteur Nha Trang.

VẤN ĐỀ QUỐC VĂN TRONG NỀN GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT Ở VIỆT NAM ĐẦU THẾ KỶ XX (TRƯỜNG HỢP TRÊN NAM PHONG TẠP CHÍ)

ĐOÀN NGUYỄN THÙY TRANG
Học viện Cán bộ Thành phố Hồ Chí Minh

Tóm tắt: Xã hội Việt Nam đầu thế kỷ XX trải qua nhiều biến động về chính trị, kinh tế, văn hóa, giáo dục. Trong đó, những thay đổi về giáo dục đã ảnh hưởng sâu sắc đến sự phát triển của văn hóa dân tộc. Bài viết tập trung làm rõ vấn đề giáo dục quốc văn, cụ thể là vấn đề dạy học bằng chữ Quốc ngữ ở trường học trong nền giáo dục Pháp - Việt đầu thế kỷ XX, qua các thảo luận và phản biện trên báo chí, trường hợp trên *Nam Phong tạp chí*. Qua đó, bài viết góp phần làm rõ nhận thức của trí thức Việt Nam đương thời về vai trò của quốc văn trong điều kiện thuộc địa cũng như ý thức của họ trong việc góp phần kiến tạo bản sắc văn hóa dân tộc trong bối cảnh hội nhập Đông - Tây.

Từ khóa: Giáo dục, quốc văn, Quốc ngữ, báo chí, bản sắc.

LA LITTÉRATURE VIETNAMIENNE DANS L'ENSEIGNEMENT FRANCO - VIETNAMIEN AU VIETNAM AU DEBUT DU XXème SIECLE

DOAN NGUYEN THUY TRANG

Résumé: La société vietnamienne au début du XXe siècle a connu de nombreuses mutations dans la politique, l'économie, la culture et l'éducation. Parmi lesquelles, les mutations éducatives ont profondément affecté le développement de la culture nationale. Cet article, à travers des polémiques dans la presse dont lesquelles sur le magazine Nam Phong sont exemples, se concentre sur le sujet de l'éducation littéraire nationale, en particulier l'enseignement en écriture de la langue nationale vietnamienne (Quoc Ngu) aux écoles de l'éducation franco-vietnamienne au début du XXe siècle. De ce fait, l'article contribue à clarifier la reconnaissance du rôle de la littérature nationale par des intellectuels vietnamiens dans les conditions coloniales ainsi que la prise conscience de ces intellectuels de contribuer à la construction d'une identité culturelle nationale dans le contexte de l'intégration Est - Ouest.

Mots clés: Éducation, littérature nationale, langue nationale, journalisme, identité culturelle.

MỤC LỤC

CHƯƠNG TRÌNH HỘI THẢO	1
PROGRAMME	
GIÁO DỤC CÁC TỈNH MIỀN NÚI PHÍA BẮC VIỆT NAM THỜI PHÁP THUỘC	7
ÉDUCATION SOUS LA COLONIE FRANÇAISE DANS LES PROVINCES MONTAGNEUSES AU NORD DU VIETNAM	
	<i>Tống Thanh Bình, Đoàn Thị Yến, Nguyễn Minh Tuấn</i>
GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT Ở ĐỒNG NAI TỪ CUỐI THẾ KỶ XIX, ĐẾN GIỮA THẾ KỶ XX VÀ HIỆN NAY	8
L'ÉDUCATION FRANCO-VIETNAMIENNE DANS LA PROVINCE DE DÔNG NAI (COCHINCHINE), PÉRIODE FIN DU XIX ^e - MILIEU DU XX ^e SIÈCLE ET AUJOURD'HUI	
	<i>Lê Quang Cần</i>
QUÁ TRÌNH THẾ TỤC HOÁ GIÁO DỤC Ở PHILIPPINES VÀ NAM KỶ (VIỆT NAM) TỪ CUỐI THẾ KỶ XIX ĐẾN ĐẦU THẾ KỶ XX	9
SÉCULARISATION DE L'ÉDUCATION AUX PHILIPPINES ET EN COCHINCHINE (VIETNAM) DE LA FIN DU XIX ^e SIÈCLE AU DÉBUT DU XX ^e SIÈCLE	
	<i>Trần Thị Quế Châu, Nguyễn Thị Ty</i>
CẢI CÁCH GIÁO DỤC Ở VIỆT NAM VÀ HÀN QUỐC VÀO NỬA ĐẦU THẾ KỶ XX	10
RÉFORMES DE L'ÉDUCATION AU VIETNAM ET EN CORÉE DU SUD AU COURS DE LA PREMIÈRE MOITIÉ DU 20 ^e SIÈCLE	
	<i>Đặng Văn Chương, Bae Anna</i>
CHÍNH SÁCH GIÁO DỤC CỦA ANH ĐỐI VỚI NGƯỜI MALAY BẢN ĐỊA VÀ PHÁP ĐỐI VỚI NGƯỜI VIỆT (CUỐI THẾ KỶ XIX – NỬA ĐẦU THẾ KỶ XX) – NGHIÊN CỨU ĐỐI SÁNH	11
POLITIQUES ÉDUCATIVES DES ANGLAIS POUR LES MALAISIEUS INDIGÈNES ET CELLES DES FRANÇAIS POUR LES VIETNAMIENS (DE LA FIN DU XIX ^e AU DÉBUT DU XX ^e SIÈCLE) – ÉTUDE COMPARATIVE	
	<i>Đặng Văn Chương, Nguyễn Thị Vĩnh Linh, Nguyễn Hữu Phúc</i>
MÔN LỊCH SỬ TRONG CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC TRUNG HỌC PHÁP-VIỆT	12
MATIÈRE D'HISTOIRE DANS L'ENSEIGNEMENT SECONDAIRE FRANCO-VIETNAMIEN	
	<i>Nguyễn Đức Cương</i>
NHỮNG TÁC ĐỘNG CỦA VĂN HÓA PHÁP ĐẾN XÃ HỘI TÂY NGUYÊN TỪ NỬA CUỐI THẾ KỶ XIX ĐẾN ĐẦU THẾ KỶ XX	13
IMPACTS DE LA CULTURE FRANCAISE SUR LA SOCIETE DES HAUTS PLATEAUX DE LA FIN DE 19 ^{EME} SIECLE AU DEBUT DU 20 ^{EME} SIÈCLE	
	<i>Nguyễn Tiến Dũng</i>

ẢNH HƯỞNG CỦA NỀN GIÁO DỤC PHÁP ĐỐI VỚI PHONG TRÀO GIẢI PHÓNG DÂN TỘC VIỆT NAM TRONG NỬA ĐẦU THẾ KỶ XX..... 14

IMPACTS DE L'ÉDUCATION COLONIALE POUR LE MOUVEMENT DE LIBÉRATION NATIONALE DU VIETNAM DE LA PREMIÈRE MOITIÉ DU XXe SIÈCLE

Trương Tiến Đạt, Đỗ Trọng Thiên Sơn, Huỳnh Hải Học, Hoàng Chí Hiếu

CỤ SĨ LÊ ĐÌNH THẨM VỚI VẤN ĐỀ TIẾP BIẾN GIÁO DỤC PHÁP-VIỆT TRONG PHONG TRÀO CHẤN HƯNG PHẬT GIÁO - MỘT HƯỚNG ĐI MỚI HÀI HÒA GIỮA CỰU HỌC VÀ TÂN HỌC... 15

LE LETTRÉ BOUDDHISTE LE DINH THAM ET LE PROBLÈME D'ACCULTURATION AU SEIN DU SYSTÈME ÉDUCATIF FRANCO-VIETNAMIEN: RENOUVEAU DU BOUDDHISME ET HARMONISATION DES ÉCOLES ANCIENNE ET MODERNE

Thích Chánh Đức

GIÁO DỤC NGHỀ NGHIỆP - DẤU ẤN CỦA PHÁP VÀ ANH TRONG NỀN GIÁO DỤC Ở VIỆT NAM VÀ MIẾN ĐIỆN 16

ENSEIGNEMENT PROFESSIONNEL CONTRIBUTIONS DE LA FRANCE ET DE L'ANGLETERRE DANS LES ÉDUCTIONS VIETNAMIENNE ET BIRMANE

Lê Thị Quý Đức

ẢNH HƯỞNG TÍCH CỰC CỦA NỀN GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT TỚI TẦNG LỚP TRÍ THỨC CÁCH MẠNG VIỆT NAM TRONG THẾ KỶ XX (KHẢO SÁT TRƯỜNG HỢP TRẦN VĂN GIÀU) 17

L'EFFET POSITIF DU SYSTÈME ÉDUCATIF VIETNAMIEN-FRANCE SUR LES INTELLECTUELS RÉVOLUTIONNAIRES VIETNAMIENS AU 20e SIÈCLE (PAR LES AFFAIRES TRAN VAN GIAU)

Đỗ Xuân Giang, Nguyễn Lê Đức Anh

HÌNH ẢNH TRIẾT LÝ GIÁO DỤC CỦA JEAN-JACQUES ROUSSEAU TRONG CHƯƠNG TRÌNH GIÁO PHỔ THÔNG 2018 CỦA VIỆT NAM) 18

REFLETS DE LA PHILOSOPHIE ÉDUCATIVE DE JEAN-JACQUES ROUSSEAU DANS LE PROGRAMME D'ENSEIGNEMENT GÉNÉRAL PUBLIÉ EN 2018 DU VIETNAM

Hoàng Phi Hải

ĐẠM PHƯƠNG NỮ SỬ VÀ QUAN ĐIỂM GIÁO DỤC GIA ĐÌNH MANG TINH THẦN VIỆT - PHÁP 19

DAM PHUONG NU SU ET SES POLITIQUES DE L'ÉDUCATION FAMILIALE À L'ESPRIT FRANCO-VIETNAMIEN

Nguyễn Thị Tâm Hạnh

ẢNH HƯỞNG CỦA PHÁP TỚI VẤN ĐỀ ĐÀO TẠO NGUỒN NHÂN LỰC ĐẠI NAM TẠI HUẾ ĐẦU THẾ KỶ XX 20

INFLUENCE FRANÇAISE SUR LA FORMATION DES RESSOURCES HUMAINES DAI NAM À HUÉ AU DÉBUT DU XXIe SIÈCLE

Trần Đình Hằng

CÁC XU HƯỚNG GIÁO DỤC YÊU NƯỚC CÁCH MẠNG ĐẦU THẾ KỶ XX Ở VIỆT NAM 21

ÉDUCATION AU PATRIOTISME AU DÉBUT DU 20e SIÈCLE AU VIETNAM

Trần Như Hiền

CHÍNH SÁCH ĐÀO TẠO GIÁO VIÊN Ở VIỆT NAM THỜI PHÁP THUỘC (TỪ 1906-1930) 22
POLITIQUES DE FORMATION DES ENSEIGNANTS AU VIETNAM SOUS LA COLONIE FRANÇAISE (DE 1906 À 1930)

Lê Thị Thu Hiền, Phạm Thị Hải

GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT VÀ QUÁ TRÌNH HIỆN ĐẠI HOÁ GIÁO DỤC VIỆT NAM 23
ÉDUCATION FRANCO-ANNAMITE ET MODERNISATION DE L'ÉDUCATION AU VIETNAM

Trần Thị Phương Hoa

**CHÍNH SÁCH GIÁO DỤC CỦA CHÍNH QUYỀN THUỘC ĐỊA PHÁP VÀ SỰ HÌNH THÀNH ĐỘI
NGŨ TRÍ THỨC TÂY HỌC Ở VIỆT NAM 24**
POLITIQUE ÉDUCATIVE DU GOUVERNEMENT COLONIAL FRANÇAIS ET FORMATION D'UN
CONTINGENT D'INTELLECTUELS OCCIDENTAUX AU VIETNAM

Phạm Văn Hồ

DI SẢN VĂN HÓA VÀ GIÁO DỤC PHÁP TRONG VĂN HỌC VIỆT NAM 25
TRACES DE LA CULTURE ET DE L'ÉDUCATION FRANÇAISES DANS LA LITTÉRATURE
VIETNAMIENNE

Đỗ Trinh Huệ

TỔ CHỨC QUẢN LÝ GIÁO DỤC Ở VIỆT NAM GIAI ĐOẠN 1918-1945 26
LA GESTION DU SYSTÈME ÉDUCATIF AU VIETNAM DURANT LA PÉRIODE 1918-1945

Đỗ Mạnh Hùng, Đặng Xuân Bắc

**QUÁ TRÌNH HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN CỦA GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT Ở VIỆT NAM
TRONG GIAI ĐOẠN TỪ NĂM 1917-1929 ..... 27**
LE PROCESSUS DE LA FORMATION ET DU DÉVELOPPEMENT DE L'ÉDUCATION FRANÇAISE -
VIETNAM AU VIETNAM DANS LA PÉRIODE 1917-1929

Nguyễn Thanh Hùng, Đinh Thị Phương Loan

LỊCH SỬ VÀ MỸ THUẬT THÁNH ĐỊA MỸ SƠN QUA BỘ ĐẠC HỌA CỦA H. PARMENTIER 28
ASPECTS HISTORIQUES ET ESTHÉTIQUES DU SANCTUAIRE DE MY SON DANS LES
INVENTAIRES DE HENRI PARMENTIER

Phạm Quang Huy

**L'ENSEIGNEMENT DU FRANÇAIS EN INDOCHINE ET LA NAISSANCE DE LA LITTÉRATURE
VIETNAMIENNE FRANCOPHONE 29**

Nguyễn Giang Hương

TRƯỜNG TIỂU HỌC PHÁP - VIỆT Ở TRUNG KỶ ĐẦU THẾ KỶ XX 30
ÉCOLE PRIMAIRE FRANCO-VIETNAMIENNE EN ANNAM AU DÉBUT DU XXe SIÈCLE

Nguyễn Văn Khánh

VĂN HÓA HUẾ QUA HỒI KÝ SOUVENIRS DE HUÉ (COCHINCHINE) CỦA MICHEL ĐỨC CHAIGNEAU	31
CULTURE DE HUÉ À TRAVERS LES MÉMOIRES SOUVENIRS DE HUÉ (COCHINCHINE) DE MICHEL DUC CHAIGNEAU	
<i>Chu Đình Kiên, Nguyễn Thị Ngọc Hân, Thái Khắc Hoàng Long</i>	
GIÁO DỤC TRUNG HỌC PHÁP - VIỆT Ở TRUNG KỲ	32
ENSEIGNEMENT SECONDAIRE FRANCO-VIETNAMIEN EN ANNAM	
<i>Trương Công Huỳnh Kỳ</i>	
CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC TRUNG HỌC PHÁP - VIỆT	33
CURRICULUM DANS L'ENSEIGNEMENT SECONDAIRE FRANCO-ANNAMITE	
<i>Trần Thị Hải Lê, Nguyễn Thành Nhân</i>	
SỰ THÀNH LẬP VÀ HOẠT ĐỘNG CỦA COLLÈGE DE MYTHO GIAI ĐOẠN 1879-1945	34
CRÉATION ET FONCTIONNEMENT DU COLLÈGE DE MYTHO (PÉRIODE 1879-1945)	
<i>Lê Thị Bích Loan, Nguyễn Võ Đăng Khoa, Nguyễn Võ Minh Hào</i>	
SỰ SỤY TÀN CỦA NỀN GIÁO DỤC NHO HỌC VIỆT NAM VÀO CUỐI THẾ KỶ XIX, ĐẦU THẾ KỶ XX	35
DÉCLIN DE L'ÉDUCATION CONFUCÉENNE AU VIETNAM À LA FIN DU 19 ^e ET AU DÉBUT DU 20 ^e SIÈCLES	
<i>Phạm Thị Loan</i>	
CHÍNH SÁCH GIÁO DỤC CỦA PHÁP VÀ SỰ HÌNH THÀNH NỀN GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT Ở TÂY BẮC ĐẦU THẾ KỶ XX	36
LA POLITIQUE DE L'ÉDUCATION EN FRANCE ET LA CRÉATION DE L'ENSEIGNEMENT FRANÇAISE INDIGÈNE AU NORD-OUEST LE PREMIER XX ^e SÈCLE	
<i>Phạm Văn Lực, Nguyễn Văn Dũng</i>	
ẢNH HƯỞNG CỦA TRƯỜNG NỮ SINH ĐỐI VỚI XÃ HỘI VIỆT NAM ĐẦU THẾ KỶ XX	37
L'INFLUENCE DES ÉCOLES DE FILLES SUR LA SOCIÉTÉ VIETNAMIENNE LE PREMIER XX ^e SIÈCLE	
<i>Phạm Văn Lực, Chu Thị Thu Thủy</i>	
GIÁO DỤC CHO PHỤ NỮ: TỪ PHÁP ĐẾN VIỆT NAM THẾ KỶ XIX-XX	38
ÉDUCATION DES FEMMES: DE LA FRANCE AU VIETNAM XIX-XX SIÈCLE	
<i>Nguyễn Hoa Mai</i>	
VẤN ĐỀ GIÁO DỤC THỜI PHÁP THUỘC TRONG TIỂU THUYẾT TÂY PHƯƠNG MỸ NHƠN (1927)	39
QUESTION DE L'ÉDUCATION COLONIALE FRANÇAISE DANS LE ROMAN "TAY PHUONG MY NHON" (1927)	
<i>Nguyễn Phương Ngọc</i>	

GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT ĐẦU THẾ KỶ XX VÀ NHỮNG NHÂN VẬT NỮ TIÊU BIỂU THỜI TÂY HỌC..... 40
ÉDUCATION FRANCO-VIETNAMIENNE AU DÉBUT DU XXE SIÈCLE ET PERSONNAGES FÉMININS TYPIQUES DES ÉCOLES OCCIDENTALES

Thích Nữ Hiền Nguyễn

GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT Ở BẮC TRUNG KỶ 30 NĂM ĐẦU THẾ KỶ XX 41
L'ENSEIGNEMENT FRANCO - VIETNAMIEN AU NORD D'ANNAM DANS LES 30 PREMIÈRES ANNÉES DU XXe SIÈCLE

Dương Thị Kim Oanh, Dương Thị Thanh Hải

THƠ MỚI (1930-1945) VÀ CHỦ NGHĨA HIỆN SINH 42
POÉSIE NOUVELLE VAGUE ET EXISTENTIALISME

Trần Khánh Phong

CẢI CÁCH GIÁO DỤC CỦA PHÁP TẠI VIỆT NAM VÀ HÀ LAN Ở INDONESIA THỜI THUỘC ĐỊA: NHỮNG ĐIỂM TƯƠNG ĐỒNG 43
POINTS COMMUNS DANS LES RÉFORMES ÉDUCATIVES EFFECTUÉES PAR LES FRANÇAIS AU VIETNAM ET LES NÉERLANDAIS EN INDONÉSIE SOUS LA PÉRIODE COLONIALE

Nguyễn Hữu Phúc

QUÁ TRÌNH CHỮ QUỐC NGŨ TRỞ THÀNH NGÔN NGỮ CHÍNH THỨC TRONG TRƯỜNG PHỔ THÔNG THỜI THUỘC PHÁP 44
PROCESSUS DAMENER LE “QUOC NGU” À DEVENIR LA LANGUE OFFICIELLE DANS LES ÉCOLES COLONIALES FRANÇAISES

Nguyễn Hữu Phúc, Hồ Thị Ngọc Hà

NHẬN THỨC VỀ VẤN ĐỀ GIÁO DỤC KỸ NĂNG SỐNG CHO HỌC SINH Ở VIỆT NAM NỬA ĐẦU THẾ KỶ XX QUA TÁC PHẨM *GIA ĐÌNH GIÁO DỤC VÀ KIM CHỈ NAM CHO HỌC SINH*.... 45
SENSIBILISATION DES ÉTUDIANTS DU VIETNAM À LA PROBLÉMATIQUE DE L'ÉDUCATION AUX COMPÉTENCES DE LA VIE COURANTE AU COURS DE LA PREMIÈRE MOITIÉ DU XXe SIÈCLE À TRAVERS LES TRAVAUX DE “GIA ĐÌNH GIÁO DỤC” (L'ÉDUCATION FAMILIALE) ET “KIM CHỈ NAM CHO HỌC SINH” (GUIDE POUR LES ÉTUDIANTS)

Trần Văn Phương, Nguyễn Lê Đức Anh

TỪ TƯ TƯỞNG NỮ QUYỀN CỦA MARIE-OLYMPE DE GOUGES Ở PHÁP ĐẾN VẤN ĐỀ GIÁO DỤC CỦA ĐAM PHƯƠNG NỮ SỬ Ở VIỆT NAM 46
DE L'IDÉOLOGIE FÉMINISTE DE MARIE-OLYMPE DE GOUGES EN FRANCE À LA QUESTION DE L'ÉDUCATION DE DAM PHUONG NU SU AU VIETNAM

Trần Huyền Sâm, Nguyễn Hữu Minh

SỰ PHÁT TRIỂN CỦA NỀN GIÁO DỤC Y TẾ PHÁP VIỆT NỬA ĐẦU THẾ KỶ XX 47
DÉVELOPPEMENT DE L'ENSEIGNEMENT DE LA MÉDECINE AU VIETNAM À LA PREMIÈRE MOITIÉ DU 20e SIÈCLE SOUS LA COLONIE FRANÇAISE

Đỗ Hoàng Sơn, Nguyễn Minh Đại

BÁO TIẾNG DÂN (1927-1943) VỚI VẤN ĐỀ GIÁO DỤC NHO HỌC 48
 JOURNAL “TIENG DAN” (1927-1943) AVEC L’ÉDUCATION CONFUCÉENNE

Ngô Thị Thanh Tâm

BẬC TIỂU HỌC TRONG CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC PHỔ THÔNG PHÁP-VIỆT (1864-1945) 49
 ENSEIGNEMENT PRIMAIRE DANS L’ÉDUCATION GÉNÉRALE FRANCO-ANNAMITE (1864-1945)

Lê Thị Hoài Thanh

SỰ RA ĐỜI CỦA TRƯỜNG QUỐC HỌC HUẾ VÀ VAI TRÒ CỦA TRƯỜNG TRONG NỀN GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT THỜI CẬN ĐẠI 50

LA CRÉATION DU LYCÉE QUOC HOC À HUẾ ET LE RÔLE DE CELUI-CI DANS LE SYSTÈME ÉDUCATIF FRANCO-VIETNAMIEN MODERNE

Nguyễn Tất Thắng, Lê Văn Thuật, Nguyễn Anh Tuấn

HỆ THỐNG GIÁO DỤC CAO ĐẲNG CHUYÊN NGHIỆP VÀ ĐẠI HỌC Ở VIỆT NAM THỜI PHÁP THUỘC 51

SYSTÈME DES COLLEGES PROFESSIONNELS ET DES UNIVERSITÉS AU VIETNAM PENDANT LA PÉRIODE COLONIALE FRANÇAISE

Hoàng Thị Thắm

BẤT BÌNH ĐẲNG GIỚI TRONG GIÁO DỤC THỜI KỲ PHÁP - VIỆT: KHÁC BIỆT GIỮA NAM KỲ, TRUNG KỲ VÀ BẮC KỲ 52

Hoàng Bá Thịnh, Đoàn Thị Thanh Huyền

HAI NỮ TRÍ THỨC VỚI BÌNH ĐẲNG GIỚI Ở VIỆT NAM 53
 DEUX INTELLECTUELLES FÉMININES ET ÉGALITÉ DES SEXES AU VIETNAM

Hoàng Bá Thịnh, Hoàng Nguyễn Tử Khiêm

GIÁO DỤC PHÁP Ở NAM KỲ (1861-1897) 54
 ÉDUCATION FRANÇAISE EN COCHINCHINE (1861– 1897)

Phạm Đức Thuận, Trịnh Quốc Gia

ẢNH HƯỞNG CỦA GIÁO DỤC PHÁP ĐẾN TƯ TƯỞNG VỀ QUYỀN ĐỘC LẬP, TỰ DO CỦA HỒ CHÍ MINH 55

IMPACTS DE L’ÉDUCATION FRANÇAISE SUR LES PENSÉES RELATIVES AUX DROITS D’INDÉPENDANCE ET DE LIBERTÉ DE HỒ CHI MINH

Lê Văn Thuật, Nguyễn Mạnh Quyền

ĐÓNG GÓP CỦA TÁC PHẨM “CHUYẾN ĐI BẮC KỲ NĂM ẤT HỢI” ĐỐI VỚI VĂN XUÔI QUỐC NGŨ THẾ KỲ XIX 56

CONTRIBUTIONS DU RECIT “VOYAGE AU TONKIN EN 1876” AU DEVELOPPEMENT DE LA LITTÉRATURE VIETNAMIENNE AU XIX^è SIECLE

Phan Thị Thanh Thúy, Nguyễn Minh Phương

NGUYỄN AN NINH – TRÍ THỨC TÂN HỌC NAM KỶ VÀ SỰ HỘI NHẬP VĂN HÓA, GIÁO DỤC DÂN TỘC VỚI THẾ GIỚI..... 57

NGUYEN AN NINH – NOUVEAU INTELLECTUEL COCHINCHINOIS ET L'INTÉGRATION CULTURELLE, ÉDUCATIVE NATIONALE AU MONDE ENTIER

Nguyễn Văn Gia Thụy

NGƯỜI PHÁP VỚI QUÁ TRÌNH XÁC LẬP NỀN GIÁO DỤC TÂY HỌC Ở VIỆT NAM GIAI ĐOẠN 1861-1919 58

FRANCE AVEC PROCESSUS DE ÉTABLI LA FONDATION DE ÉDUCATION DE L'EUROPEAU VIETNAM DE 1861-1919

Lê Anh Tuấn, Lê Hoài Nam

HỆ THỐNG GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT Ở KHÁNH HÒA (1887-1954) 59

SYSTÈME DE L'ÉDUCATION FRANCO-VIETNAMIENNE À KHÁNH HÒA (1887-1954)

Nguyễn Văn Tuấn, Lê Văn Trường An

VẤN ĐỀ QUỐC VĂN TRONG NỀN GIÁO DỤC PHÁP - VIỆT Ở VIỆT NAM ĐẦU THẾ KỶ XX (TRƯỜNG HỢP TRÊN NAM PHONG TẠP CHÍ)..... 60

LA LITTÉRATURE VIETNAMIENNE DANS L'ENSEIGNEMENT FRANCO - VIETNAMIEN AU VIETNAM AU DEBUT DU XXème SIECLE

Đoàn Nguyễn Thùy Trang

HỘI THẢO KHOA HỌC QUỐC TẾ
GIÁO DỤC PHÁP – VIỆT
CUỐI THẾ KỶ XIX ĐẾN GIỮA THẾ KỶ XX
CONFÉRENCE INTERNATIONALE
L'EDUCATION FRANCO – VIETNAMIENNE
FIN DU XIXÈ DEBUT DU XXÈ SIÈCLE

In 200 bản, khổ 18.5x26.5cm tại Thừa Thiên Huế. Lưu hành nội bộ.